

(0145)

PERIODICH QUINZENAL, ARTISTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any XI

Barcelona, 30 de Septiembre de 1890

Núm. 245

PREUS DE SUSCRIPCIÓ	ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	Fundador: Carlos Sanpans y Carbó	PREUS DE SUSCRIPCIÓ, PAGANT EN OR	ANY	SEMESTRE
Espanya.	15 pessetas	8 pessetas	4'50 pessetas	DIRECTOR FRANCESCH MATHEU	Cuba y Puerto-Rico.	5 pesos forts	3 pesos forts
Països de l'Unió Postal.	20 " "	11 " "			Filipinas, Mègich y Riu de la Plata.	6 " "	3'50 " "
Números solts, 1 pesseta. — Anuncis, á preus convencionals Se publica'ls dias 15 y últim de cada mes				Administració: Gran Vía, 220.—Teléfono 130	Los únichs encarregats de rebre'ls anuncis estrangers son los Srs. Saavedra germans, Taitbout, 55, París		

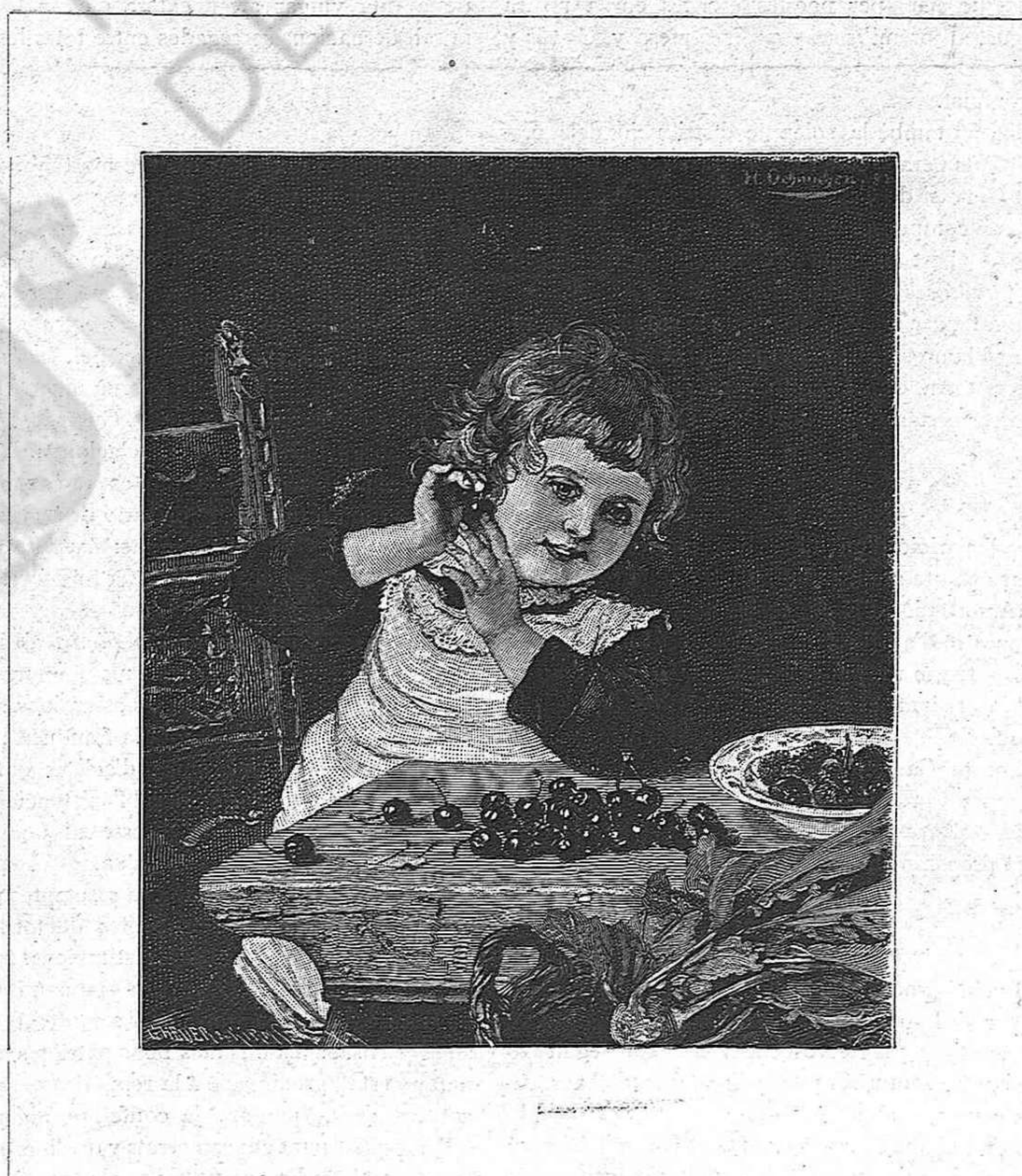
SUMARI

TEXT.—*Crònica general*, per Enrich Laporta.—*Nostres grabats*.—*Pera la historia de la indústria llanera catalana*, per Joseph Soler y Palet.—*Confidència* (poesia), per E. Moliné y Brasés.—*La nova Era* (continuació), novela, per Antoni Careta y Vidal.—*Girona*, per L. García del Real.—*Preguera* (poesia), per Joan Durán y Espanya.—*Cinch días á través de las Alberes, lo Rosselló y la Cerdanya* (continuació), per Jaume Almera y Artur Bofill.—*Revista de teatres*, per X.—*Llibres rebuts*.

GRABATS.—*Las millors arracadas*, per H. Vehunchen.—*Perpinyá*.—*La estàtua d'Ar. 126, en la plassa Aragó*, per Mercé.—*Lo quart manament*, escultura per F. Font.—*A l'hostal*, quadro de Francesch Vinea.—*Pobre Mariú!*, quadro de August Corelli.—*Vista de Sella-gosa*, per J. Subietas-Lleopart.—*Sabadell. La Academia de Bellas Arts*, per M. Suñé.—*Dona y vi enganyau l'home sabí*, quadro de Hönemann.—*Lo rapte d'una sabina*, composició de Joseph Barrera.

CRÓNICA GENERAL

L'incendi del palau granadí de l'Alhambra, és un d'aquells successos que si sempre son de planyer, ho son encara més quan tot convida á creure, com en aquest cas, que son fruyt de la més censurable negligencia per part dels qui podían y debían evitarlos. Hi há qui diu que'l foch hi fou encés per má criminal; però aquesta versió resulta inverossímil pe'l grau de selvatjisme inconcebible que acusaría en l'autor del atentat, y per aquest motiu, cercantne una explicació'ls qui més enterats están de la cosa, l'han relacionat ab la circumstancia d'haver fet del preuhat monument les seves habitacions particulars algun dels darrers governadors d'aquella provincia. Mes, essent y tot lo primer, s'ocorre demanar: ¿quín profit li fa á la nació l'esmersar tants diners en lo personal que té á son càrrech la custodia del edifici, si no serveix pera donar la seguretat de qu'ell no ha de rebre cap maltracte ni de la Naturalesa ni d'un criminal? Y encara gracies á qu'els esforços desesperats de les autoritats, bombers y particulars, y tot poguessen aturar lo curs de les flames, y reduhir la calamitat á límits més estrets de lo que bonament calfa esperar. L'incendi's comensá en les galeries que voltan lo pati anome-

LAS MILLORS ARRACADAS, PER H. VEHUNCHEN.

nat dels «Arrayanes», havent restat destruhida l'ala dreta de la superior d'aquestes galeries, lo mateix que la sala dita «de la Barca»; tot lo demés pogué salvarse.

Lo senyor ministre de la Governació, axí que tingué notícia de la catástrofe, demaná un càlcul aproximadament del valor á que pujaria la reparació dels desperfectes, y se li contestá que seria d'unes dues centes cinquanta mil pessetas, y que l'organisió d'un servey permanent contra incendis en l'Alhambra'n costaria unes trenta mil més. Aquest acte del senyor Silvela mereix, per la bona intenció y patriòtic propòsit qu'en ell y en lo Govern suposa, una felicitació tan entusiasta com l'expressió de agrahiment que la Corporació municipal de Granada li va trasmetre en nom de la ciutat á qui representa; y nosaltres no havèm pas de regatejarli. Però sí que'ns sembla, y aquí ve á tom'l dirho, que los monuments de totes las regions d'Espanya, y per lo tant los de casa nostra, deuen ser mirats ab la mateixa consideració, cosa que no s'ha fet per ara; si tants ne conservèm de preuhadíssims, ¿á qui ho debèm? No més á l'il·lustrada iniciativa de las associacions excursionistes y al desinterés y probat entusiasm dels nostres paisans. Cal, donchs, qu'entengam los governs centralistes que si nosaltres també hi entrèm en la tan vantada *unitat nacional*, ha de ser per quelcom més que per ajudar d'una manera desproporcionada á les càrregues del Estat.

* * *

Lo «Centre Catalanista», d'Olot, ha celebrat en lo teatre de la mateixa vila la festa de son primer certamen literari ab una esplendidesa y lluhiment com poques vegades se veu en actes semblants, essenthi llorejats per poesies escrites en la nostra llengua, ab premi'ls senyors Franquesa y Gomis y Soler y Colomer, y ab accésit los senyors Trullol y Franquet.

S'ha fet també la solemne distribució dels premis oferts pera'l certamen literari del Ateneo de Sant Gervasi de Cassolas, y seguidament l'entrega de les recompenses á la virtut als guanyadors en lo concurs obert ab aquest objecte, que mereix les més fervoroses enhorabones.

Pera tancar aquesta secció de la crónica, cal consignar l'honrosa distinció que un compositor fill de aquesta terra, don Jascinto Vergés, ha merescut en lo darrer certamen musical de la Coruña.

* * *

De l'aparició d'un llibre ben interessant convé donar compte aquí: es lo butlletí que fa exir á llum la «Associació d'Excursions Catalana», y pertany al semestre d'abril-setembre d'aquest any.

Y no tenim més noves bibliogràfiques, si no es la d'haver sigut fet cavaller de l'orde de Frederich, pe'l rey de Wurtemberg, l'escriptor alemany senyor Fastenrath (ja conegut dels lectors de la ILUSTRACIÓ), com á premi, per cert ben merescut, á sa triada obra *Poetes catalans del nostre temps*, de la qual n'está preparant una nova y més complerta edició.

* * *

Al vehí regne de Portugal s'ha sorollat l'opinió popular ab la divulgació del tractat ab l'Anglaterra, y d'aquest estat d'efervescencia se n'han seguit batusses entre les turbes y la policia, que malhauradament causaren algunes víctimes; *meetings* com lo d'Oporto, ahont se cridá molt fort contra'l Govern y'ls anglesos, y moviments de veritable insurrecció ab l'intent de penetrar per la forsa en lo palau de la Cambra legislativa. A hores d'ara, s'pot ben dir que la febre política no ha pujat de graus; però tampoch ha baxat, y que tota aquesta brega no ha donat altres resultats oficialment que algunes modifi-

ficacions en lo projecte de lley del tractat y la dimissió del Ministeri en pes, qui haurá de ser substituït pe'l que forme'l senyor Martens Ferrao, ara embaxador al Vaticá, á qui'l rey don Carles ha confiat tan delicada missió. A despit de lo imponent de l'opinió portuguesa, no reculá pas l'Anglaterra, ans aménassa ab ferse seva Lagoa si no passa avant lo tractat.

Los radicals del cantó de Tessino, á la República suïssa, també han mogut brega aquests dies ab la revolució que han fet esclatar á la ciutat de Bellinzona, que's comparteix ab les de Lugano y Locarno, alternadament, l'estada de les autoritats cantonals. Com ja dexan comprendre prou'ls noms citats, los ciutadans del Tessino son italians per la llengua y pe'l caràcter, y llur territori's toca ab les provincies italianes de Novara y Como; però'l temps ha soldat ja la unió ab la Suïssa, essent avuy, en quant á l'extensió y á la població, un dels més principals entre'ls cantons de la Federació helvética. Sembla que'l motiu de la revolució de qu'estém parlant ha sigut lo desitx de reformes en la constitució política cantonal, qu'en poch més de quarant'anys ha sufert quatre revisions: ara'l partit radical volia fer la cinquena, y com que la cosa'ls portava presa y'l Poder del centre no's cuydava de donar resposta á la petició que li feren de dexarlos tenir una assemblea magna del poble, que determinaria si era ó no del cas la nova revisió, 'ls avensats s'esvalotaren; y encare que l'ordre material fou ben aviat restablert, mercés á la diligencia y energia del Govern, qu'enviá allí algunes tropes, no dexá d'haverhi, y es lo més trist, la mort d'un dels consellers del cantó al resistirse aquests á la destitució pe'ls revolucionaris, que'n posaren de nous. Aquests successos han vingut á trencar la monotonía que resultava de la dita vulgar arreu extesa d'esser la Suïssa mirall de nacions sossegades entre totes les d'avuy.

* * *

De mica en mica s'ha anat esmortuhint la curiositat que despertá entre'ls francesos que's cuydan de la política la publicació de les noves fins avuy secretes relatives al partit que acapdillá l'ex-general Boulanger, ab lo nom de *partit republicà nacional*. Lo *Figaro* ab son «*boulangisme* entre bastidors», y'l *Paris* ab sos «papers secrets del *boulangisme*», han fet veure clarament á tothom que l'un temps popularíssim ex-ministre de la Guerra volia nadar entre dues aygues, y que les relacions per ell mantingudes ab les *dretes* polítiques eran prou interessades y prou íntimes pera privarlo de servir com calia á cap de les dues tendencies: *dreta* y *esquerra*.

Ara á M. Mermeix li resta á fer una feyna un bon xich més arriscada y un bon tros menys patriòtica que la que tan bé complí en lo *Figaro* ab ses ressonades indiscrecions: aquesta es la de demostrar tot jugant l'espasa la veritat de ses assercions als que li negan rodonament y ab tota la franquesa; aquesta manera ridícula y anacrònica d'aclarir qui té rahó ha posat ja una vegada en perill l'existencia d'aquell senyor. Deu fassa que no's vesse ni una gota de sanch per coses que no s'ho valen.

Los qu'hi veuen de lluny en assumptos polítichs assenyalan ja'ls efectes probables de tota aquesta agitació en l'avenir de les institucions franceses: diuhèn, y pot molt ben ser que sí axí, que les revelacions, que han ensorrat per sempre al general y á sos partidans als ulls dels bons patriotes, determinarán certa aproximació á la república per part dels conservadors, que ara ja confessan ingenuament qu'en aquest punt anavan errats y que'ls republicans han salvat á la Fransa de caure al abim ahont l'empenyan los *boulangistes*; y fan notar que l'element més radical y avensat ha de mirar ab simpatía d'avuy en avant al més reposat y amich de lo tradicional, que á Fransa, com per tot, es representat per la Cámara Alta, pe'l sol fet de qu'ella y ningu

més, ab lo procés que formá contra'n Boulanger y ab lo desenllás que aquell tingué en la sentència, fou la qui va conduhir á bon terme la patriòtica obra. A semblants prediccions, emperò, no estaré de més afegirhi alló dels *pronóstichs*: Due sobre tot.

* * *

Lo mestre don Bartomeu Blanch, víctima ignocent y casual de les revoltes de Buenos Ayres, havia conreat fins als darrers anys de sa vida l'art de la música ab fruyt gens escás. Fill de Monistrol, ahont va naxer lo día 30 de novembre de 1816, ingressá en l'escolania de Montserrat, essent dexeble dels PP. Brell y Boada; als deu anys ja era organista de l'iglesia parroquial de Cardona, y més tart y successivament fou mestre de capella y organista á Tarrasa y director de l'escolania del monastir de Montserrat. Se n'aná després á Puerto Rico, ahont conquerí envejables distincions, y per últim, ara fa uns set anys que passá á Buenos Ayres; allí, y mentre estava rentantse á dintre de la seva habitació, una bala li llevá la vida traydorament. Lo mestre Blanch comptava ara setanta tres anys complerts. Al cel sía.

ENRICH LAPORTA.

NOSTRES GRABATS

Las millors arracadas.

En realitat, ¿quina joia podria compararse al parell de cireras en las orelletas d'una criatura? La frescor de la seva pell demana per companyia la frescor de la fruita, y s'avenen tant lo carmí de las cireras ab lo rosa de sas galtes, que semblan fets l'un per l'altre.

Perpinyá. La estatua d'Aragó.

En nostre propòsit de fer conèixer los païssos de llengua catalana, sos homes, sos monuments, etc., donem avuy en nostras planas l'estatua del gran Aragó, obra del eminent Mercié, que la ciutat de Perpinyá erigí en una de sas plassas (que porta'l nom del gran geògrafo) sobre un pedestal de marbre, que perpetúa la memoria d'aquell catalá de Fransa, tan gran de cor com d'enteniment.

Lo quart manament.

Un'altra escultura reproduhim en aquest número, y es lo grupo qu'ha esculpit últimament nostre compatriç'l senyor Font, resident á Madrid, qui ha donat ab aquesta obra una proba del seu talent y aptituds per l'art que cultiva.

A l'hostal.

Es un quadro de Francesco Vineo, y ja está dit tot. Aquest no desmenteix pas la fama del seu autor; y la viva y moviment de las figuras, lo garbo ab que está compost l'assumpto, l'expressió dels personatges, tot acusa la mà experta del qui tantas obras ha produhit en aquest mateix género.

¡Pobre María!

Un altre italiá. Augusto Corelli, es l'autor d'aquest altre quadro, pintat ab veritat y sentiment, y compost ab una sobrietat encantadora. La pobre morta estesa al mitx del quarto, las altras figuras escampadas per l'habitació, amagant la cara y revelant son dolor més en la actitud qu'en res més, forman una escena que impressiona y atrau, fentnos simpátich lo nom del pintor.

Vista de Sellagosa.

Es un de tants grabats que acompanyan lo text dels senyors Almera y Bofill que va publicantse en aquests números.

Sabadell. La Academia de Bellas Arts.

Hi há moltes probas de que l'esperit comercial y fabril no renyeix ab l'esperit artístich d'ns d'una mateixa localitat; y una proba més ofereix la industriosa Sabadell sos-

tenint ab empenyo la seva modesta Academia de Bellas Arts, que ja ha comensat á donar sos fruits y molts més ne donará dintre algun temps, quan los aprenents d'ara pogan mostrar lo resultat de sos estudis, que fan molts d'ells aprofitant las horas sobreras.

Lo nostre grabat representa l'interior de la sala de dibuix del natural, y per sa disposició pot véure la bona direcció que té aquell centre artístich, al qual desitjem molta prosperitat, donant moltas enhorabonas á sos iniciadors y protectors.

Dona y ví enganyan l'home sabí.

Lo quadro d'Hönnemann figura las duas tentacions que més capgiran lo cervell de l'home. La sentència que li han posat per epígrafe, fou glosada per nostre Pere Serafi en sa colecció de *Sentencies morals*; véus'aquí sos versos:

Baco volent caçar per son delit
Venus trobá hont pur la va abraçar,
pregantla molt acceptás tal partit
qu'ells dos ensemps anassen á caçar.

Y axí tots junts, per son acort passar
tots sos filats varen molt prest estendre,
y en un instant van á Minerva pendre
que may pogué fugir de tal agravi.

Per est avís, fácil nos es d'entendre
que dona y ví enganyen l'home sabí

Lo rapte d'una sabina.

Dels famosos llibres de *Passantias*, del antich Colegi d'Argenters de Barcelona, copiem lo dibuix que figura'l rapte d'una sabina, fet per Joseph Barrera l'any 1725, segons la inscripció que porta.

Lo projecte de l'obra presentada com passantia, consisteix simplement en un anell, si bé l'autor, en sa fantasia y pagant tribut al gust de la seva època, convertí en secundari'l tema principal, dibuxant gallardament las duas figuras, ab la de la sabina sostenint la joya ab la má qu'apoya sobre'l cap. Ab aquesta composició probá l'autor ser un dibuxant conciensut, qu'es sens dubte lo que's proposá.

Avuy, que per la il·lustració general dels artisans y en pro de la bondat de la producció, s'acut á las manifestacions del geni y de la inspiració de passadas èpocas, creyem oportuna la publicació d'aquests treballs, empresa qu'hauria d'estimular nostra Excma. Diputació.

PERA LA HISTORIA DE LA INDUSTRIA

LLANERA CATALANA

II

Com dehia en lo article publicat en lo nombre 241 de aquesta revista, aprés que foren rebudes de la Diputació del General de Catalunya las lletres ab las que's feya saber á tots los veguers, batlles, Corts y altres ordinaris ecclesiástichs y seglars constituïts dins lo Bisbat de Barcelona ó llurs llochstinents, que havian arrendat per cert preu y per tres anys á en Bertran Dezcoll la bola de plom y lo sagell de la cera, lo batlle que en aquell any de 1390 era de Tarrassa, rebé las següents lletres ab la crida que tot seguit feu publicar per la vila, y quin document literalment transcribim:

«Als molt honrats é senglers vagues batlles corts é altres qualsevol ordinaris ecclesiástichs ó seglars constituïts dins lo bisbat de Barcelona ó llurs lochstinents al quals les presents pervendrán, los Deputats del General de Catalunya residents en Barcelona. Salut é honor la saviesa de vosaltres é de quescun de vos ab les presents certificam que vuy dade de la present es estada feta é publicada en la ciutat de Barcelona per los lochs acostumats.

«Ara hoiats per manament del honrat en Jacme Bosch, batlle de la villa é terme de Tarrace per lo senyor Duch á instancia dels honrats deputats de

Catalunya residents en Barcelona ordonats, ara derrerament en las corts de Montsó, que tot parayre qui apparell draps seus ó daltres é tot adobador ó adobadora de cadius seus ó daltres é tot fustanyer ó fustanyera qui faça fustanys seus ó daltres. E tot hom qui faça capes é altres coses qui paguen dret segons es ordonat de pagar no gose liurar ne desexirse dels dits draps cadius fustanys é altres coses que façen tro, que sieu bollats aquesun cap de la bolla del plom dels compradors presents é que haieu á pagar lo dret ordonat de pagar per aquells segons moderacions fetes en les Corts passades é segons ordinations dels presents deputats. E qui contratará perdrá los dits draps cadius, fustanys, capes é altres coses que seues serán ó la extimatió daquelles qui serán daltres. E no res menys que pach per bant quescuna vegada que contraferá docents sous carcelhonesos.

»Item que alcun corredor no gose vendra ne liurar alcun escapoló de drap é de altre de les coses damunt dites si donchs aquell no es sagellat del segell de la cera dels presents compradors. E qui contraferá perdrá lo drap ó draps é altres coses dessus dites ó la extimatió daquelles é no res menys pach per pena cascuna vegada docents sous.

»Item que alcun mercader ó altra persona de qualsevol stament ley ó condició sia no gose reebre per compra do ó cambi ó per comanda drap ó draps, fustany ó fustanys cadius ó cadiua estanys é altres coses dessus dites qui haia cap que no sien bollats ab la dita bolla del plom sots bant de docents sous que pagarà per cascuna vegada que contraferá. E no res menys que perdrá aquell drap ó draps é altres coses amunt dites ó la extimatió daquelles que rebuts era saria contra la present ordinatió.

»Encara mana lo dit batlle Jacme Bosch á instancia dels dits deputats que tots drapers, parayres, botiguers, mercaders ó fahedors daquells é tota altra persona qui veua á tall ó en gros draps cadius amples estrets draps banyolenchs seyets d'Irlanda xamellots de Reus capes ó altres qualsevol de que sia amunt feta mentió en la present crida haien affer sagrament tots dissaptes si requestes ne serán en poder dels compradors ó cullidors del dit dret del segell de la cera que bé é legalment los pagarán tot so que pagar deuen de ço que venut haurán encara los compradors ó cullidors del dit dret puxen sis volrán tenir guardas sobre ço en aquells lochs quels será vist fahedor. E qui jurar ne dir no ho volrá ó la vritat no denuntiará pach per pena cascuna vegada docents sous.

»Item que tots drapers parayres ó fahedors daquells é totes altres persones qui vendrán draps cadius ó altres draps ó totes dessus nomenades avall haien affer sagrament tota hora que per los compradors ó cullidors sequests ne serán que bé é legalment demanarán lo for ó preu canes els palms é la sort daquell drap ó draps ó altres dessus dits que venuts haurán. E qui jurar no ho volrá ó contradirá ó la vritat de present no denuntiará perdrá lo drap ó draps é altres coses dessus dites que haurán venuts é encara pagarán per pena cascuna vegada que contraferá docents sous. E no res menys que tota hora é quant que quant ó volrán los dits cullidors ó guardadors del dit dret pusquen canar ó mesurar los dits drap ó draps é altres coses amunt dites.

»Item que tot draper parayre ó altra persona de qualsevol stament ley ó condició sia qui vena do ó cambin draps cadius seyets d'Irlanda xamellots de Reus ó altres qualsevol dessus dits en gros ó á menut é qualsevol altre persona per vestir ó per tallar que del preu daquell que vendrá dará ó canviarà pach per lliura de drets I.I. sous. E qui contraferá perdrá lo dit drap ó draps ó altres coses dessus dites é pach per pena cascuna vegada docents sous.

»Item que alcuna persona de qualsevol ley sta-

mentó condició sia no gose tallar ó fer tallar alcun drap escapoló ó estanys per vestir vullas sien donats per amor de Deu ó per altra rahó ho que per aquells draps ó escapolons estanys que volrán tallar ó fer tallar per vestir haian pagats per lliura de drets als presents compradors dos sous per lliura. E açó haia loch posat que aquells draps escapolons ó estams com se compraren nos compraren per intentió de vestir. E qui contraferá pach per cascuna vegada docents sous é no res menys perdrá aquells draps ó escapolons.

»Item que alcuna persona de qualsevol estament ó condició sia no gose bollar ó segellar drap alcun sino aquells qui á açó serán assignats no contraferá alguns dels segells ó bolles que asegellar ó bollar los dits draps ó altres son ó serán ordonats ne usar de segells ó bolles contrefetes. E qui contraferá sie tengut en los drets donats é pach per pena cascuna vegada D. sous. E no res menys los qui contrafet haurán lo segell ó bolles ó daquells usassen sien encoreguts empena de crim de fals.

»Item que alcun bexador parayre ni altre persona de qualsevol ley stament ó condició sia no gose bexar ni fer bexar, alcun sastre ne parayre ni calçer ne altre persona de qualsevol stament ley ó condició sia no gose tallar ne fer tallar draps cadius fustams seyets d'Irlanda xamellots de Reus ó qualsevol coses amunt dites si donchs aquelles no veurán sagellats ab segell de cera dels presents compradors é qui contraferá perdrá lo drap ó draps ó altres coses amunt dites ó la extimatió daquelles qui bexats ó tallats serán contra la present ordinatió. E netra açó pach per pena cascuna vegada que contraferá docents sous.

»Item que alcun draper parayre mercader botiguer ó altra persona de qualque ley stament ó condició sia qui vendrá dará canviarà draps cadius, fustanys, seyets d'Irlanda, xamellots de Reus stamenyes, barras é altres dessus nomenats á tall ó en gros per vestir é qui dará vendrá ó canviarà calces flandeses no gose liurar ne destreurer dels dits draps, cadius, fustanys, estamenyes, seyets, d'Irlanda, xamellots de Reus, calces, flandeses, é altres coses dessus dites ho que no haien denuntiat als cullidors dels dits drets é haien pagat lo dit dret I.I. sous per lliura. E qui contraferá que perda lo drap é altres coses amunt dites é per cascuna vegada que contraferá pach per pena docents sous.

»Item que tot draper panyer parayre ó altra persona de qualsevol ley istament ó condició sia qui de son drap cadius é altres coses de dessus dites tallará ó deffendrà ó tallar ó deffendrà fará per son vestir ó de ses companyies ó altri quis vol ó per vendra, dar ó canviar que ans quel tall se faça tallar port lo dit drap cadius ó altres dessus dites devant los cullidors ordonats á serar lo dret del tall dels draps per regellar aquells es paguen los drets del tall. E qui contra fará que perda lo drap ó draps é altres coses dessus dites é pach per pena cascuna vegada docents sous.

»Item que tot sarciler parayre baxador custurer ajudant ó missatgé daquells haien affer sagrament tota vegada quen sien requestes per los compradors ó cullidors dels dits drets del tall ó guardes llurs que bé é leyalment de huntiarán los draps qui portats lus seran per tallar ó per baxar ó cusir ó per altra rahó sens que no fossen sagellats del segell ordonat é qui jurar no ho volrá ó contradirá ó la vritat no denuntiará pagarà per bant cascuna vegada docents sous.

»Item que alcun panyer ó altre persona qui apparell draps ó altres coses dessus dites nos gose desexir de alcun scapolo de drap ó altres coses dessus dites que apparell ho haia apparellat posat que sia sagellat é bollat del plom sens licentia ó sabuda dels compradors ó cullidors del dit dret per so que si aquell escapolo ó drap ó als de les coses dessus dites es feyt per obs de vestir paguen lo sagell de la cera ans que daquell se designen é qui contraferá

PERPINYÀ.—FRANCESCH ARAGÓ, ESTÁTUA DE MERCIÉ, EN LA PLACE ARAGÓ.

perda los draps é altres coses dessus dites é pach per pena cascuna vegada docents sous.

»Item que alcun baxador sarciler draper ó altre qualsevol persona de qualsevol ley stament preheminentia sia no gose avalotar ni maltractar injuriar dapnificar de paraula ne fet alcun ó alguns dels compradors companyons cullidors ó guardas lurs á açó ordonades no gose contrarestar á aquells dintre de nit ó de dia la un haien suspita que haia draps ó altres coses que no sien sagellats ó bollats. E si per ventura los dits compradors ó cullidors ó guardas trobarán alguna persona por tant drap per la ciutat quel puxen regonexer é sil troben que no sia bollat ó sagellat que aquell puxe pendre sens alcuna resistentia ó contrarest que per aquell quel portará ne porte altre no lus sia feta. E axi matex si los dits

cullidors ó guardes volran guardar ó regonexer los obradors ó cases de drapers panyers de sastres ó bexadars ó perayres ó de altres qualsevol persones de qualsevol stament ó condició sien ab Cort ó sens Cort que nols sia feta resistentia embarch ó condició alcuna. E qui contrafará en alguna cosa pach per cascuna vegada per pena mill lliuras. E no res menys sera present segons la qualitat del crim per lordinari.

»Item que tots panyers sarcilers juponers calers custurers ó altre qualsevol persone de qualsevol stament ley ó condició sien qui tinga draps cadius sarcils é qualsevol altres coses amunt dites per fer peyá vestedures calses no gose tenir alcun drap ne estams ne altra deguts pach dret á les generalitats de dos sous per lliura encetats sens que los

trenchs del drap ó draps, escapolons ó altres dessus dites no sien sagellats á la un cap del sagell de cera per los presents compradors ordonat lo qual sagell franch los dits cullidors del dit dret puxen de present ques volrán posar en los dits drap ó draps escapolons é altres coses amunt dites é en les cases ó obradors dels dits parayres sarcilers calses é altres dessus dites é açó per esquivar frau que no puxen tallar draps escapolons ó altres sens que daquell no sia pagat lo dret dels I.I. sous per lliura. E per ço que aquells aytals draps ó altres no puxen esser atrobats sens segell daquells encara que sagellats fossen no fosen tallar sens licentia dels cullidors é que lavors hi sia tornat lo dit segell é qui contrafará perda lo dit drap ó draps ó altres coses dessus dites é pach per cascuna vegada docents sous.

LO QUART MANDAMENT, ESCULTURA PER F. FONT.

»Item que tot mercader ó altra persona de qualsevol estament ley ó condició sia qui fustanys ó calses ó altres pells fets metrá en la ciutat ó vegueria de Barcelhona haja ha denuntiar aquell é aquelles als culidors dels drets de continent que mes les haurá é no res menys que no gose desplegar ne desligar los dits fustanys ó pelles que meses tro que les guardes ó guarda dels culidors de les generalitats dels dos sous per lliura sien presents á bolar los dits fustanys ó pella é saber lo modo de les calses ó pella é que daquells fustanys calses ó pella nos gosen desexir sens pagar lo dret ordonat hoc encara posat que venessen aquells fustanys calses ó pella per açó é per esquivar frau. E qui contrafará perda los dits fustanys calses é pella é pach per pena cascuna vegada docents sous.

»Item que alcu no gose bexar ne tallar ne fer tallar alcun drap ne escapolo ne altres coses de que es feta mentió en la present crida, si donchs noy era posat lo sagell dels presents compradors posat que fos stat segellat per los bolladors passats é fos stat comprat ó segellat ó bollat en altres parts ó en altra manera ó loch fora la ciutat ó vagaria de Barcelhona per tal que los dits compradors puyen saber verdaderament si han pagat lo dret. E qui contrafará perda lo drap é altres coses amunt dites. E no res menys pach per pena par cascuna vegada docents sous.

»Item que tota hora é quart que quant los cullidors ó guardes del dret de la bolla é del sagell de la cera haien ho haurán suspita que los qui vendrán ó liurarán alcunes coses de les contengudes en los

presents capitols no haurán dit ó no dirán lo for ó preu ó mesura ó no haurán pagat lo dret que dar é pagar dehuen ho haurán suspita que alcuna persona de qualque ley stament preheminentia ó condició sia no ha denuntiat ó dit ó que no denuntia no diu la vritat de ço que dir ó denuntiar deu en é sobre les coses ó alcunes de aquelles amunt ó avall en los presents capitols contengudes é que per contenir, los dits cullidors é guardes é quescum dells haien sagrament daquel qui comprat ó fer comprar ho reebre ho haurá é daquells de qui haurán la dita suspita é de totes altres qualsevol persones qui poguessen saber á fi que pusquen saber la vritat los dits compradors é totes é sengles altres persones de qualsevol ley stament ó condició sien ajeu affer tota hora quen serán requests lo dit sagrament é qui

contrafará pach per pena cascuna vegada docents sous.

»Item si per ventura serán appostats en la dita ciutat ó altres lochs de la dita Vagaria escapolons draps ó altres coses dessus dites qui fossen fets en altres lochs de Cathalunya per vestir, estanys ó trossos de drap lerats de peça qui fossen fets ó venuts en altres lochs de Cathalunya é no eren sagellats ab lo sagell de cera daquell loch don los dits estanys escapolons ó trossos de drap serán appostats é deurien haver pagat lo dit dret é no hen aquells escapolons estanys ó trossos de drap sagellat é bexar en la dita Ciutat é altres lochs de la dita vagaria que los compradors de les dites generalitats si volrán se puxen retenir aquells draps estanys ó escapolons ó trossos de draps per confiscats ó si daquells volrán reebre lo dit dret que ho puxen fer sens que no puxan fer gratia ó remisio. E no res menys sien tenguts de estimar bé é leyalment tots los dits estanys escapolons ó trossos de drap ó draps á lur bon arbitri é tota frau cessant é açó per resar frau.

»E per esquivar frau que en les damunt dites coses repugnes seguir es ordonat que si alcuna persona de qualsevol stament ley ó condició sia farà frau en les coses dessus dites é en qualsevol daquelles que perda aquelles coses en que aquella frau comensa haurá ó la extimatió daquelles. E no res menys pach per pena quescuna vegada docents sous.

»Ou com nos haiam novellament venudes ó arrendades per cert preu á tres anys primers vinents los quals comensan vuy que es lo primer die de Deshembre al honrat en Bertrán des Coll alias Vidal ciudadá de Leyda los generalitats de la ciutat é Sagaria de Barcelhona é de Vallers, de Sant Seloni, Granolles, Cauls de Muntbuy, Sabañell, Tarraça, Oulesa de Montserrat, Martorell, Molí del Rey, Sent Viçens dels Orts, Matharó, Sent Cugat, Sent Boy. E per consegüent és necessari al dit comprador que semblant crida sia feta per los lochs acostumats del dit seu arrendament per ço á instantia del dit comprador vos é quescun de vos ab les presents seguirian per virtut del sacrament é homenatge que fet havets ó fer deuets de exigir nostres sequestes que aytantes vegades com requests ne setets per lo dit comprador ó procurador ó fahedor seu ó per altra qualsevol ell hagués se arrendades les dites generalitats ó alcuna de aquelles ó per lur procurador ó per lur fahedor façats per la dita crida per los lochs acostumat de vostra jurisdicció havent nos en aquest fet per manera quel general de Cathalunya ó nos per nom dell vos haiam que grahir de vostra bona diligencia. Dade en Barcelhona lo primer die de Deshembre lany de la Nativitat de Nostre Senyor M é CCC Noranta» (1).

Encar que pecant de difús lo document transcrit, com la major part dels de la època, no he vacilat en donarlo á conixer ab tota sa integritat, y casi bé se pot dir en brut, perque crech que al desenterrar dels archius la historia de tot lo nostre, no sols deu respectarse lo fondo per evitar que una mala traducció ó un apassionat modo de veure, torçi la vritat ab una errada interpretació, sino que deu conservarse la forma ab sa dolça sencillesa, ab son imperfecte estil, en que la puresa y simplicitat atractívol hi dominan, com si's proposessin fer descansar al home de lletres de las fatigas de tanta retòrica campaneresca, de tanta rimbombancia com campeja avuy per entre la aparent fastuositat dels vuyts conceptes de nostras grans literaturas.

Per altra part, fentho axis, alguna cosa hi poden espigolar los aficionats á la filología, á la indumentaria, á la paleografia, etc., en aquexas mostrats del período paleogràfic catalá.

J. SOLER Y PALET.

(1) Del Arxiu Notarial de Tarrassa.

CONFIDENCIA

No acluquis tos ulls de cel
quan te trobo ab las amigas,
ni abaxis lo caparró
per dissimular ta ditxa;
perque'l foch de tos esguards
enrogeix ta fesomia,
y la alegría del cor
la descobreix ton mitx riure.

Endemés, déxalas dir,
y retreure si m'estimas,
las paraulas ab que ho fan,
créume, la enveja las dicta;
no saben lo qu'es amor.
compadéixlas sols, ay mia,
si'ls ho dius no t'entendrán,
algú hi haurá que'ls ho diga.

E. MOLINÉ Y BRASÉS

LA NOVA ERA

(Continuació.)

VIII —NO HI HÁ CAUSA SENS EFECTES

No's feu esperar geis lo missatger: arribava á la cita allá las duas, quan los de la casa's deixavan de dinar.

—¿Quín' hora es? — demanava sentantse.

—Dejorn. Tindrás d'esperarte, perque l'Agustina á estas horas t'è feyna y no pot venir fins més tardet, fins d'aquí á tres quarts, minut avant minut enrrera, —li observá'l senyor Francesch.

—Donchs, jo'm pensava qu'era més tart. Cregan, donchs, que, desde llavors qu'he vingut, no n'he fetas pocas de diligencias. Després só anat á casa, y ab lo bocí á la boca he sortit per'arribar á temps. Voldria enllestir prompte, perqu'esta tarde encara tinch de caminar molt, y, si á Deu plau, esta nit será nit de molta feyna.

—¿Que has donat lo recado á la mateixa Agustina? —preguntá allavors la senyora Pepa á la criada.

—Nò, senyora, —responguè aquesta, —l'he donat al Tófol y l'home ha pujat totsseguit á dirli.

—Donchs, vaja, encara no sap perqué se la demana, —feu la esposa del veler.

—¿Y donchs? y donchs? ¿cóm es? —volguè sebre del Gaig lo marmessor.

—Escolte; però ¡ey! res de dirho á ningú, —advertí'l recader de baix en baix, acostántseli ab misteri. —Avuy, dins de la ciutat hi haurá funció bona.

—¿Qu'es lo que hi te d'haver? ¿Era per açó que dus lo blat que m'ensenyavas? Algun rebombori pot ser.... ¿Eh? —s'atreuía á suposar lo Francesch, parlant poch á poch.

—Sí, aixís mateix, —afermava'l minyó. —Y sembla que's tracta de fer bugada neta de la ciutat. Crech que hi haurá sanch, y no poca.... Però'ls quins haurían de rebre de valent, foran los caragirats; ¡ah! sí, aquells no mereixen perdó; y per ma part (si no fos que'l senyor Enriquet no ho vol de cap de las maneres, y tinch d'obehirlo, perqu'era'l meu amo y ara es lo meu oficial), crega que don Joan, lo senyor de l'Agustina, ho passaria malament. ¿Ahont s'es vist anar contra la pátria y voler fer perdre al senyor Enrich? Perque'l senyor Enrich li festejava la noya. Açó no t'è res d'estrany, perqu'es una senyora de tantas circumstancias, que malaguanyada pèl pare que t'è; y, després, lo meu amo ja's va veure si anava ab bonas ó malas intencions, per que no pará fins á casarhi. Bè's va casar ell, lo mig francés! ¿Y docchs? Tambè volen casarse'ls altres.

—Bè, sí, perqó mateix que dius: encara qu'ell no s'ho meresca, sols per la cara del Enrich y per consideració á las senyoras no fassas cap dany al home qu'es causa de que s'haja perdut la alegría á casa nostra. Després, que, ja ho has vist. Deu sempre torna pèl qui obra bè: l'Agustina, després d'haver

sigut llansada injustament d'aquella casa, ja torna á estarhi perque li varen demanar ab grans prechs, casi plorant; l'Enriquet, ja ho veus si progressa. Es açó que't dich, noy: obra bè, que may te'n penediràs. Mes tornant á lo que deyas: ¿qu'es lo que hi há disposat? ¿qué va á ferse?

—Dèxeu corre, demá será un altre día; avuy no puch dirli més. Tant de bo que tot reixca.

Y per més que'l vell instá y procurá ab manya saber algun'altra cosa, lo minyó, coneixent que ja havia sigut massa lleuger en lo que havia comunicat, des de llavors tou tossut en sa reserva, no va ser possible tráureli cap més paraula relativa al assumpto. En lo millor de tals rahons, va compareixe l'Agustina.

—¿Qué hi há de nou? ¿Qué us passa alguna cosa? —preguntava ab ansia. —¿Quí es aquest home? —fixant los ulls en lo Gaig.

—Tóquela, dona, —responía ell ab to burleta, agafantli la mà. —¿Encara no'm t'è present? ¡Si que abiat pert las coneixensas! ¡Só aquell noy tant bon minyó que cada día anava á missa á l'hora de serhi vosté, y que avuy li du memorias del seu nebot!

—¡Ah! ¿De debó? ¿no m'enganyas? —va esclamar alegrement sorpresa y posant una mà en cada bras del xicot. —¡Ay! dígam. ¿Qué s'ha fet? ¿ahont es? ¿está bó? ¡Cuyta home, cuyta!

—¡Mare de Deu! Esperes, dona, no sía aixís. Valgam Deu, quín gémit més cremat ha tingut sempre. Ell ara es á la costa ab la seva partida; de salut ne t'è per vendre, com que s'ha fet tant home que no sembla ell mateix; y, veja si li agrada açó, ara ja l'han fet oficial.

—¡Ay, Deu meu! ¡Gracias vos sían dadas, Senyor! ¡Féu que pugam tornar'á veure! ¡Ay! ¡la senyoreta, que contenta estará!

—Oh, li duch una carta per ella.

—¿Sí? vejam, vejam qué dirá. La pobreta may me callava estranyantse de que no li escriga'l seu marit. Perque jo ¿entens? li feya veure que tot sovint ell nos enviava á dir alguna cosa; com que ella's troba en un punt que no pot trastornarse.... ¡No n'estará poch d'alegre!

Y, digas: ¿cóm es que fins ara no li haja dit lo cor que aquí hi havia personas que passavan ansia d'ell?

—Vostés m'è fan riure, tot ho troban pla. ¿Que's pensan que no hi há més sinó escriure y trobar desseguida correu? ¿Cóm se coneix que no han correut gayre, que no tenen experiencia! Sapian que aixó d'avuy m'ho deuen á mí. Vaja, rényem ara, senyora Agustina, perque duch cartas del senyor Enriquet.

—¡Ah, bona pessa! Ja me'n recordo de tot, —feu la dona pegantli familiarment un'esquenada. —Al véuret, ja t'he conegut desseguida.

—Jo sempre he sigut bon minyó, —va respondre lo trompet mirántselo y rient.

—Sí, com lo llop bona bestia, —replicá la dona. —¿Saps que pensava? —afegí. —¡Que avuy que'l senyor es fóra y no tornaré fins al vespre podrías venir á casa sens ningun temor: entregas lo recado á la senyoreta tu mateix, que li sabrás respondre á tot lo qu'ella't pregunte; y així quan tornarás ab l'Enriquet, pots dirli que'ns has vist á tots!

—M'está bè, —concedí ell, —peró si acás desseguida, que la tarda es curta, y tinch molta feyna. —Marxaren, donchs, çap allá.

No trigaren gayre á serhi.

—Espèrat una mica, —diguè la vella al jove quan varen esser al *recibidor*.

Y's ficá á dins pera demanar llicencia á la senyora ans de que'l jove passés á enrahonar ab la filla. Dona Gertrudis no feu més que arronsar las espatllas sens móures del seti.

Lo Gaig fou acompanyat á dins per la cambrera y se expressá com no solía, com un minyó d'enténement.

Fóra impossible pintar l'alegría de l'afigida es-

posa al saber que li enviava noves son marit y al llegir la carta d'ell, qu'era un poema d'amor y d'anyoransa. Quan lo Gaig, cansat de respondre á las mil preguntas que li foren dirigidas, poguè marxar, ella's posava á escriure. A entrada de fosch comensava de ploure, y la Concepció deixá la ploma per descansar un poch mirant la pluja darrera'ls vidres; un xich després, va trobarse malament; y en lo fort de la tempesta que s'havía desencadenat vinguè al món una bella criatura com estel que aclareix la fosca de la nit.

¡Pobre àngel de Deu! ¡Vares esser lo primer fruyt d'un amor tant desgraciat com bo, y't tocá nèixer al impuls d'una alegríja estant la naturalesa revolta y la pátria en dolorosa esclavitut! Almenys haguesses dut la felicitat als que't donaren la vida y á ta vingué s'haguès trencat lo cativeri de la terra hont s'obriren tos ulls y's deixá sentir ton plor per primera vegada.

IX.—MARXA DEL GAIG.

Aquella nit Barcelona estava á punt d'esser llibertada. Des de las primeras horas s'havían reunit los conspiradors en aplechs escampats per diferents casas dels barris de la població: lo valent Clarós y sa gent baixavan ab cautela esperant entrar pèl portal del Angel; y l'esquadra anglesa's dirigía cap al port á fi de inquietar las fortaleras; tot estava á punt per comensar la lluyta á la matinada, aixís que's vegès dalt de Mongat un foch que s'havía d'encendre allá entre duas y tres.

Ja hem vist que á entrada de fosch se posá á ploure. Aquella pluja en lloch de minvar aná creixent, acompanyada de llampechs y trons que feyan feresa, com que s'pot dir d'alló un veritable ayguat que impossibilitava fer res; per altra part, las naus de l'esquadra no pogueren pendre port á causa del temporal que las llansava enfora; y tanta fou la pluja, que'ls miquelets que volían entrar se deturaren al peu del riu Besós que sobreixía. La fogarada no s'ençegué, puig hauríagut inútil; los conjurats se'n anaren cada hù á casa seva, y la partida d'en Clarós, al véures voltada de tropas enemigas, haguè d'obrirse pas entre'l foch y las bayonetes per guanyar la retirada vers las montanyas que voltan lo pla.

Despitat al veure malmés lo projecte, dos días després lo Gaig era á casa en Dalmau á recullir las cartas y encàrrechs del senyor Francesch y de la Concepció. Ab esta y l'Agustina no poguè parlarhi ans de marxar, però la senyora Pepa aná á casa d'ellas y's feu càrrech del escrit de la partera y de lo que una y altra volían que fos dit al Enriquet, per trametreho, com va ferho, ab la fidelitat més escrupulosa, al portador.

—¿Cóm es que vajas vestit de mariner? ¡Y ara!— feya admirada la bona dona.

—¡Oh!—responía ell, que, en efecte, vestía com la nostra gent de mar.—Cada hù s'enten; he vingut per terra y me'n torno en una barca, porque no trobe pols.

—Perque't convè més aixís, ja'm penso'l per qué no vas per terra,—indicá'l marmessor.

—¿Sab quí podría ben dirli? Lo senyor Aulet, aquell corredor reyal que devegadas venía per alguna lletra. ¿Se'n recorda?

—Sí, sí, prou. ¡Oh! es un bell subjecte.

—Y bon patrici, al mateix temps. Ell s'ha cuidat de cercar la proporció per tornármén. Es un home de debó, ja li dich.—

Quan deya açó, ja tenía un peu fora la porta, porque se li feya tart; no obstant, encara se entretinguè bona cosa rebent estretas de má y noves comandas. Al últim, va desferse d'aquella bona gent, y aná á la Riba, hont l'esperava una barqueta.

A entrada de fosch arribá á la platja de Mataró. L'únich company de viatge, lo patrò, home vell de pocas paraulas, al ser á terra li diguè:

—Espèrat aquí, no't mogas, torno desseguida.— Y va ficarse á la ciutat ab tota catxassa, d'hont torná abans de mitja hora.

—Noy, tenim la brivalla aquí,—va innovarli.— Si vols, tornémsen á la mar; com vullas.

—Nò, nò, que m'esperan, y demá vull ser á lloch, —responía'l Gaig.

—Tu mateix.

—¿Quant es lo de tinch que darvos?

—Res.

—Nò, home, nò, diguéumho.

—Res, te dich.

—Nò, aixó no val, home. Diguéu.—

Per tota resposta, lo patrò se li girá d'esquena.

—Donchs, gracias, y á Deu siáu,—va dirli'l Gaig, que tampoch era home de compliments.

Y marxá cap al hostel de Santa Juliana, hont després de sopar de gust, prengué un lloch á la pallissa.

X.—MALS HOSTES.

Des de la platja al hostel, lo trompet no trobá á ningú que li diguès una paraulá, y va posarse á dormir refiat esperant la matinada per anarsen allá hont ell havia tingut indicis qu'era la seva tropa. Dormía com un soch, es á dir, de gust; mes com ab la vida militar havia agafat l'hàbit d'estar sempre alerta, lo son d'ell era tant prim que bastava'l soroll més mínim per trencarlo, y aixís no es extrany que's despertès sentint obrir y tancar portas y al mateix temps la següent conversa no gayre lluny d'hont ell era.

—Bè. ¿Quí hi há més al hostel? ¿No teniu ningú per aquí dins?—preguntá una veu desconeguda.

—Sí,—responía'l matalot,—hi há un home á la pallissa.

—Donchs, féulo llevar,—manava'l primer.

—Sí, que surti desseguida,—afegí un altre.

Lo Gaig obrí'ls ulls, y'ls va veure: los dos forasters anavan armats ab un fusell cada hù; vestían bè ab gech y calsas de vellut, á estil dels contrabandistas de la terra, duyan cadenas y reliquiari de plata, y totas las sevas posituras eran de lladres de camí ral.

—¡Ep! minyó, surtiu,—critava'l matalot,—surtiu, que us demanan.

—¿Qué voleu?—feya ell, sobre posantse al temor que sentía, y saltant del jas en camisa y calsotets.

—¿Cóm te dius?—interrogava un dels dos, home de trent'anys.

—Pere,—contestava'l preguntat fingint lo to.

—¿Y cóm més?

—Casas, per servirvos.

—¿D'hont ets?

—Del Masnou.

—¿Cóm es que sías aquí?

—No tinch feyna, y he vingut á veure si algun pescador voldría llogarme.

—Ensényam los papers.

—¡Oh! no'ls porto aquí.

—¡Qué ha de portar!—exclamava l'altre, qu'era molt jove.—Tot lo que ha dit es mentida. Tu,—afegí encarantse ab lo Gaig,—te dius Miquel Llimona y no ets del Masnou. A veure si'm desmenteixes, pescador de per riure.

—Bè y qué?—saltá resolt lo barceloní deixant de sopte'l to de gansería, coneixent en qui l'havía descobert á un antich rival de las pedradas.

—Que has de venir ab nosaltres.

—¿Jo? ¿Per qué?

—Ja t'ho explicarán.

—S'ha de aclarir aixó,—li deya'l de més etat;—un home que s'amaga'l nom com fas tu, porta intencions no gayre bonas. Seguéix.

—Bè. ¿Y per qué tinch de seguirvos? ¿Quí sòu vosaltres?

—Som del batalló de cassadors de Catalunya.

Peró tu no tens de ferne res de qui som; segueix y calla.

—Donchs, deixeu-me vestir.

—Apa, vesteixte, però cuyta.

—Aquell trench que vas ferme quatr'anys há,—va dir al Gaig l'altre jove á cau d'orella acompanyantlo tres passos,—vaig jurar que me'l pagarías, y me'l pagarás.

—Potser sí,—repostejava'l pres ab ironía.—Ja sè que vaig tocar de darrera, porque tu sempre has sigut valent.

—Bè, cuyta enllesteixte, ó sinó....—responguè'l traydor deixantlo que anès á vestirse.

¡Pobre Gaig! havia lo caygut en poder de la brivalla, d'aquella partida desanimats que ab la capa de servir al enemich de cometían mil vilesas d'altra mena. Aná, donchs, á vestirse, y porque trigava un xich los dos perduts lo cridaren; ell no responguè; lo tornaren á cridar, acompanyant lo crit d'alguna mala paraula, y observant que sols l'echo del gran pati'ls responía, prengueren lo fanal y 's ficaren pallissa endins.

—¿Hont ets? Surt desseguida,—bramá'l primer.

—Prou que't trobarém per més que't amagues,— feya'l més jove.

Mes com res veveren ni sentiren, fentse ajudar pèl mosso, escorcollaren estables, pallissa y tots los recones d'á peu plá, trasbalsant tot lo que era llevadís.

Va ser treball inútil: lo Gaig no hi era.

XI.—PÉRDUA DOLOROSA.

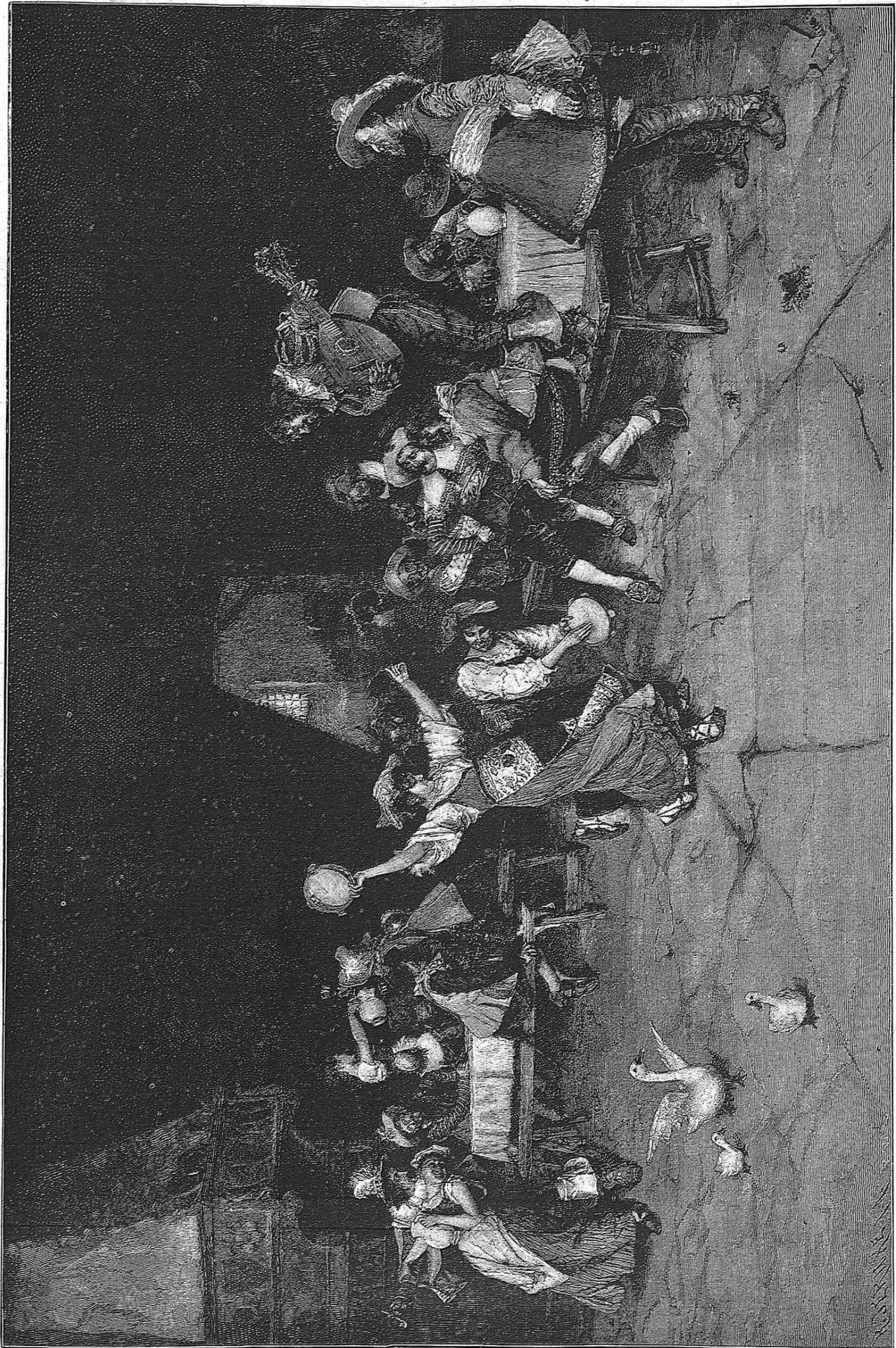
¿Qué feya mentres tant l'Enrich?

Ja hem sabut que era oficial. Est grau se l'havía ben guanyat fent prodigis de valor en algunas accions de guerra y essent á tot hora exemple d'ordre, subordinació y prudencia, en termes que si'ls principals l'estimavan, s'havía guanyat tant l'afecte de sos inferiors, que ni un d'ells hauría deixat de seguirlo en los perills més grans.

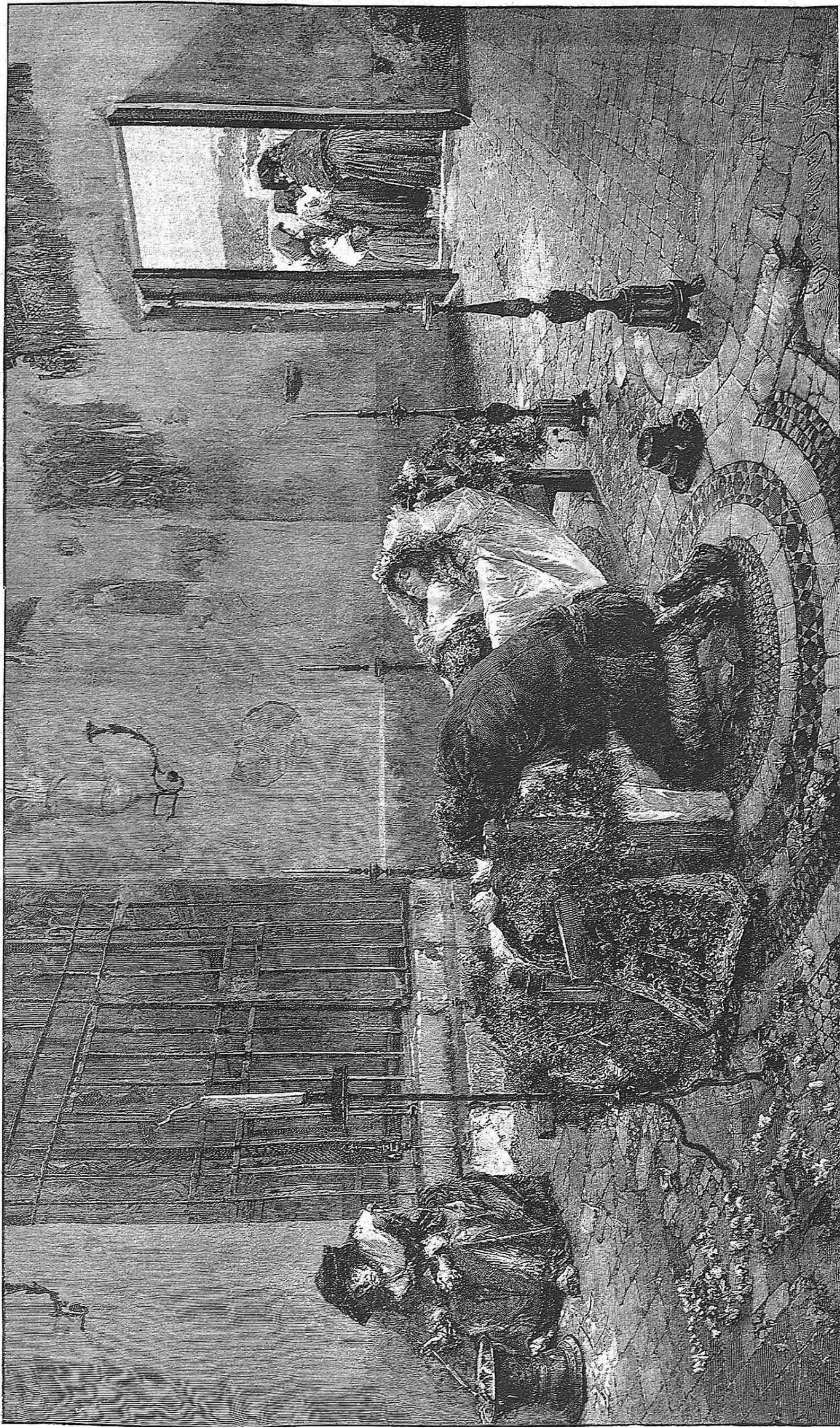
L'endemá del día que'l Gaig vinguè á la capital, la tropa de paysans hont militava l'Enrich va presentarse á Argentona, y tot just havían reposat una mica, quan lo só de la trompeta ja'ls cridá: era que los venía al damunt una partida dels de la Brivalla creyent sorprendrels, y casi ho hauría lograt á no ser ells promptes á defensarse. Va haverhi una brega empenyada per abduas parts, que durá ben bè una hora; y, com era á entrada de fosch y'l cel s'havía ennegrit comensant á ploure, açó y la forta resistencia dels patriotas, feu pronunciar en retirada als caragírats, que fugiren no parant fins á Mataró. Lo mohiment que'ls nostres feren lo día abans, obehía, encar que indirectament, á la projectada llibertació de Barcelona; però ja havem dit com aquest desgraciadament va malmétres.

Quan lo perill va ser fora, lo primer que l'Enrich feu va ésser mirar hont era son companyó, que may lo deixava y tenía llavors lo càrrech de sargent primer de la companyía á causa de vacar per l'ascens del jove valent. L'Albert no eixía, y son amich desesperat va corre al lloch de la refrega, que alguns homes ab fanals y teyas encesas ja anavan regoneixent per recullir als que hi haguessen fora de combat. Entr'ells jeya l'infortunat company ab una ferida en lo pit y sense cap senyal de vida.

Ab lo més gran dolor, l'Enrich va llensárseli al damunt, li besá'l rostre, y demanant ajuda, aquell cos sens esma fou trasportat á la casa de més prop, hont los amos, gent bona y molt rica, l'acondühiren en son llit, qu'era ple d'esculturas y daurat tot ell. Al cap de poch, venía un barber y cirugíja de gran anomenada per aquellas terras, qui ab l'ajuda de cordials torná'ls sentits á n'aquell cos que semblava difunt, y després d'examinar la ferida y aplicarhi algun medicament, cridá al Enrich á part, fentli saber que no hi havia cura possible porque la bala havia atravesat lo pulmó.

A L'HOSTAL, QUADRO DE FRANCESC VINEA.

¡POBRE MARIA! QUADRO DE AUGUST CORELLI.

—¿Per qué fas la cara tant trista?—deya'l malalt ab pena á son amich quan torná á véuresel al costat.

—Perque tu pateixes,—va respondre aquest.

—No es perçó tot sol; sinó que veus que vaig á morir-me.

—¡Morirte!—exclamá l'Enrich fent un esforç per enganyar al malalt.—Si't trobeses ab semblant perill, podrías dirho; mes ara.....

—Nò,—replacá l'Albert,—no't canses en disfressar ta pena; jo sè prou cóm me trobo y ningú'm farà creurer que ma vida puga durar molt. No t'affigescas perque moro resignat..... ¡Alabat sia Deu! Hauré mort per la pátria, que, segons los antichs deyan y jo experimento, es un dolç morir..... ¡Oh! sí, es una mort ben dolça la del que compleix com á bo. No'm manca sinó reconciliar-me ab Deu, y açó tu m'ho facilitarás desseguida. ¿No es veritat, Enrich?

—Ja que tant ho desitjas..... Ja sabs que jo sempre vull compláuret.—

Y va marchar desseguida á cercar un sacerdot.

L'Albert anava perdent las forsas, y quan hagué rebut los sacraments, deya á son amich, agafantli la mà:

—Enrich, germá meu, jo't deixo..... No t'oblides de mí ¿sents? Jo t'estim molt més de lo que't pots creure, y si Deu nostre Senyor se digna acullirme en sa santa Gloria, li demanaré que't duga á costat de la elegida del teu cor, y que us fassa feissos..... ¡Ay! jo no he tingut la sórt de podérvoshi veure.

Jo voldria deixarte tresors, però no sò més que un pobre soldat; guarda com á recordansa qualsevol penyora meva. Quan tornes á Barcelona (puig lo cor me diu que hi tornarás), entrega'l reliquiari que duch á ma pobre mare, y dígasli que'm perdone'l disgust que li vaig donar ab ma partida..... Ans de sepultarme, arréncam los galons, los donarás á mon pare, contantli cóm los he guanyat y de la manera que he mort; mes no li retregas qu'ell va ser la causa de que jo fugís de casa; y si ell se'n planyía, fesli saber que..... moro beneh..... intlo..... Prenga per mí, Enri..... ch..... ¡Ay Deu meu!—

Al dir estas paraulas, estrenyía fort la mà del seu amich, y, alsant los ulls en l'ayre, feu una estremitut y deixá de viure.

Al endemà'l sepultavan en lo fossar de la parroquia d'Argentona, y damunt de la terra que'l cobría, lo jove oficial hi plantá una creu de fusta.

XII.—CONSOL.

De la partida hont tenia sa plassa l'Enrich, allá encara no hi havían cent homes, mentres que'ls de la Brivalla s'hi havían presentat en un nombre molt major que prou s'arrimava á doscents. Los nostres, á pesar d'est desavantatge, al ser de día, haurían volgut anarsen á fer cara al enemich; però com d'un á l'altre moment havían de reunir-sels algunas companyías més, esperaren, prometentse axís un éxit més segur. Las companyías tingueren prou que fer en son camí, y, entre batussas, marxas y contramarxas, ans no pogueren arribar á Argentona, passaren quatre días.

L'Enrich, aclaparat per la pèrdua de son amich, casi no's movia del allotjament, entregat al més viu dolor. La pèrdua que acabava de sofrir li era tant crua, que fins debilitava son patriotisme, en termes de que ja no tenia desig de bates ab lo francés per'llibertar sa terra, sinó per trobar ocasió de morir. Des del llit, hont en vá tractava de pendre repós, per un vidre que tenia la finestra, veyá'l campanar de la parroquia; y anegantseli'ls ulls de llágrimas, exclamava aixís:

—¡Pobre company meu, tendre amich! ¿Per qué ha volgut Deu separarnos? ¿No era prou desgracia la mía, que, després de patir d'un amor casi imposible, véurel correspost, combatut y realiat per fi, á tota costa; que després de tot açó, quan ja'm creya esser casi al terme de ma ventura, hagués de tro-

barme perseguit, fora de casa y lluny dels meus? ¿No era açó prou amarch? ¡Ah! nò, no n'era prou; al menys tenia un amich, un germá, un altre jo que seguía mas petjadas, que m'evitava tots los perills, que sentía mas desgracias, que s'alegrava de mas glorias! Ab ell podia viure; mes ara ¿com visch ara ab mon feix de penas, y tot sol?

—¿Que no sò ningú jo?—cridava'l Gaig soplantlo.

—¿Que no t'è confiansa en mí? Donchs no's desespere, que aquí t'è un home pera tot lo que s'esdevinga.

Donchs sí, senyor, ja ho he sabut, y'm dol..... ¡Pobre senyor Albert! Era una persona com no n'hi han gayres..... Però ¿qu'hem de ferhi? No'ns hi amohiném, que d'açó de la mort, ne toca un día pera cada hù, y ara hem de parlar dels vius.

—¿Qué sabs dels de casa? ¿Hi has arribat?—preguntá l'Enrich, en qui la presencia y las paraulas del minyó havían despertat sentiments que la pèrdua del Albert tenia adormits.

—Sí, senyor, sí,ls he vist bons á tots, al senyor Francesch, á la senyora Pepa..... Ab la tia Agustina ja hem fet las paus; ¡uy! hem quedat d'alló més amichs. Y la seva senyora, donya Concepció.....

—¿Que? dígas,—interrompé'l jove espós ab afany, al sentir lo nom que may s'apartava de son pensament, qu'era compendi del somni de sa vida.

—Res, home, res,—contestava'l portador, veyent alarmat á son antich amo.—Per ara tot lo que hi ha es bo; y en prova, llegeixi estas cartas que li dirán per pessas menudas, perque, si bè de paraula tota aquella gent m'ha encarregat recados y que li digués y que li fes presents una pila de cosas, jo ja ni sè qué han enrahonat. No puch ferhi més: en certas cosas, acabat de dir, acabat d'oferir.—

L'Enrich va corre tremolós á pendre las cartas, y en son dalé, hauría volgut llegirlas totas duas á la hora; un moment va estar indecís pensan quina havia de ser la primera en obrirse; la de sa estimada va tindre est privilegi.

Mentres ell anava llegint y tornava á llegir ab las mostrás més vivas de satisfacció que se li retratavan en la fesomia, lo Gaig li anava dihent:

—Pot donar gracias á Deu de que jo puga ferli á mans estas cartas. ¡Ab un xich més, me quedo pèl camí! He dormit al hostal, y, allá á la matinada, han vingut los d'en Boquica, y volían dúrsemen. Sórt que som al hivern, perque, al ajaurem, sentint que passava fret entre la palla, vaig tantejar ab la mà, y trobí una pedra fora de la paret y, sota del forat, un'altra de grossa que acabava de caure: alló es lo que m'ha salvat, perque després, vestintme mig á las foscas per'seguir allá hont volguessem durme aquells estafalaris, he tret la palla ab que havia tapat l'obertura, y, fent rodar la pedra dalta baix, he tingut una eixida que semblava per mí. ¡Ah! ¡ah! ¡ah! Encara deuen esperarme. ¡Quin tip de renegar s'haurán fet!—

L'Enrich no escoltava: llegia un dels papers, agafava l'altre y tornava á comensar de cap y de nou, fins que després de una bona estoneta preguntá:

—¿Cóm es que á la carta de la senyora no hi haja firma ni cosa qu'expresse'l temps ni'l lloch hont s'ha escrit?

—No'n sè res, no ho sè jo,—feu lo Gaig arronsant las espatllas.—¡Ah! calle, ¡ja hi caych! ¿Que no li diuen l'alegría que hi ha hagut?

—¡Nò! ¿Qu'es aquesta alegría? Dígas.

—Ja m'ho penso açó qué será, y fins me sembra que vajan dirho. La senyora's posá á escriure; mes tingué de deixarho.....

—¿Per qué?..... ¿Qué va succehirli?

—¡Oh! res Se trobá malament; y aquella nit mateixa ella y vosté eran pares d'una noya.

—¡Ah!—sospirava eixint de pena'l militar, rendit de goig, y dirigint al cel sas mans juntas y'ls ulls espurnejants de llágrimas.

XIII.—CALAMITATS Y ANGUNIAS.

Al neixe la filla d'en Dalmau, va complicarse més y més la situació de la desolada mare. Tres sentiments distints pugnaban en lo cor de la jove, y cada un d'ells per sí sol la dominava: l'amor vers aquell tendre fruyt la embadalía en un mar de goigs, may esmaginats per ella fins aquell' hora; aquest plaher casi celestial li duya continuament á la memoria'ls llassos que l'unfan ab l'Enrich, augmentant la passió d'anyoransa que la consumía; y una y altra cosa li feyan teme las iras del pare contrariat, re, cordantli, al mateix temps, la desobediencia que havia comés, tant ab ell com ab sa mare.

Aixís, no t'è res d'extrany que sempre estigués ab los ulls plens de llágrimas. Sort de l'Agustina que ab sa activitat y son zel bastava per tot: ella fou qui assistí á la partera y dugué la nova á la senyora, encomanantli que ho digués al senyor, y ella doná providencia per batejar á la criatura, anant á trobar al senyor rector de la parroquia, constituhintse en padrina y escullint per padrí al senyor Francesch.

«Vaja,—respongué'l bon mestre,—aixís com vaig dur á las fonts al pare, també hi duré á la filla.»

Y dins de la casa, sens que ningú n'hagués esment, aprofitant una ocasió quan lo senyor no hi era, fou batejada la criatura ab lo nom de Dolors per que aixís ho volgué sa mare.

Des de llavors, lo semblant d'en Piguillem va pendre un to pujat d'amargor y va accentuarse més la seua duresa de carácter. Un cop, l'Agustina se atreví á presentarli la criatura, y l'avi, posat entre'ls sentiments naturals y sa dignitat de pare ofesa, va apartar la neta suaument ab la mà, y girant la cara, va dir:

«Ves, pobre ignocenta. En mal'hora vas vindre al mon.»

Unas quantas vegadas l'any, l'Enrich solía enviar cartas als seus. Aixís fou com saberen que militava á las ordres d'en Manso, d'aquell home que de senzill moliner per son heroisme havia d'arribar á general; aixís hagueren esment de com va trobarse en la sorpresa d'Igualada, hont los nostres prengueren la familia, l'equipatge y fins l'espasa y lo barret del marescal Latour; de com fou un dels que deslliuraren la ciutat de Cervera, y de que, al any dotze, poch's anys que'ls francesos calessen foch al monestir de Montserrat, ell combatia per aquella montanya ab lo grau de capitá. Desde llavors, lo Gaig no torná á deixarse veure, ni res va sabersé d'un ni altre dels dos.

Catalunya estava malmesa ab tants desastres com havían succehit: no hi havia gent per treballar las terras, los oficis estavan parats, la fam era á tot arreu; mes la fermesa dels catalans no's doblegava devant d'açó, de exèrcits, presons ni forcas, y quan més se'ls feya sentir lo jou, més implacables se mostravan en la resistencia. Dins mateix de Barcelona, hont lo viure's feya un xich més soportable qu'en altra part, s'intentaren alguns moviments que no varen tindre cap éxit, y per més que açó dugué á molts ciutadans al desterro y fins al patíbul, lo patriotisme de nostres avis no va escarmentarse: mentres hi hagué dominació, varen conspirar contra de ella.

Lo senyor Francesch s'havía envellit moltíssim: aparentava vint y cinch anys més que ans de comensarse la guerra. L'absencia de son fillol, lo no saberne res y'l paro complet de la fábrica y del negoci, lo tenian aborrit y ple de melancónia: per ell no hi havia entreteniment que'l distraigués ni esperansa de que vinguessen millors días; tot ho veyá t'èrbol y fosch, y en arribant diadas y festas anyals, lluny de voler celebrarlas, li venían las llágrimas als ulls recordant altres temps més felissos.

—¡Ay, senyor!—exclamava tot sovint.—¿Qu'hem de fer si açó dura? ¡Pobres de nosaltres! Anirem gastant la pobresa que teníam recullida, y..... ¿Y després qué farem?

—Menjar mentres n'hi haja,—responia la seva muller, qui, ab tot y ser dona, tenia més valor que no pas ell.—No't capfiques, que res ne traurás.

—Sf. ¡Com ho dius tu!—replicava'l veler.—Los diners se gastan y vindrá dfa que't trobarás sens una malla ni una creu. ¡Açò, açò es lo que'm capfica!

—Donchs no ha de amohinar-te gens, perque, gracias á Deu, d'això si no ve cap desgracia, encara n'hi há per días, y després de lo nostre, encara hi lo del Enrich.

—Justament açò es lo que temo, haver d'arribar á valdrem d'aquests recursos... sols de pensarhi me espanto, afigurantme lo que hauria de patir abans de pendre semblant determini, perque lo meu desig es que, si bé, á causa dels trastorns que han vingut, no's guanya res, los bens del noy se conserven de la mateixa manera, perque veja, quan torne (si no es que ja á horas d'ara sfa mort), lo que son paridri l'estima.

—Vaja, vaja, deixau corre—feya la senyora Pempa, volent acabar semblant conversa, al veure'ls ulls de son marit plorosos,—no hi penses més. Lo que hem de procurar es traure'ls francesos ó que per ells mateixos se'n vajan; açò es lo que convè, y'l cor me diu que será prompte. Ja veurás llavors com l'Enrich tornarà á casa, las feynas se mourán y tots marxarem bè.—

L'any tretze finia, y'ls pronòstichs d'aquella dona no varen realitzar-se: l'Enrich no sabían que s'era fet, y la patria no recobrá sa independència.

ANTONI CARETA Y VIDAL.

(Seguirá)

GIRONA

(NOTAS D'UN VIATJER)

Entre la Seu y l'Institut.—Recorts de noy.—Una biblioteca digna de esment.—A cada hñ lo seu.—La dona y lo dibuix.—Rasgo de generositat.—Beneficencia y sanitat á Girona.—L'Hospital y l'Hospici.—Cuyna de Gerónims.—Eloqüència de la Estadística.—Magnificència médico-farmacéutica.—Lo alambich Brascó.—Un passeig á Santa Eugenia.—Visita á las fabricas dels senyors *Fill de Francisco Vilardell y Companyia* y de *Jaume Ferrer y Cabanas*.—Grans avessos en filats y retorts de cotó

Sortia una tarde de la Seu, é impresionat per la austera magestat d'aquest monument, que té la solidesa de la fe cristiana, anava regirant en la pensa las memorias del passat, quan vaig ensopegarme ab mon amich don Joaquím d'Espona, distingit catedrático y director del Institut provincial.

Li vaig parlar de las ideas que allavors m'ocupavan, y va dirme:

—Aquí á la vora hi há l'Institut; si vosté vol, aquestas ideas que lo passat acaba de desvetllarli podrá enllassarlas allá ab algom del present y del pervindre.

Vaig acceptar ab gust tan discreta invitació, y poca estona després visitava l'Institut, acompanyat per lo senyor d'Espona y per lo amable catedrático de llatí y castellá don Lluís Gener.

¡Cóm al atravesar per entremitj del axam d'estudiants que's bellugavan en lo pati vaig recordarme de mon estimat Institut d'Oviedo, ahont aprenguí á estudiar y á estimar als que'ns ensenyan, y sota de quals claustres transcorregueren los més inoblidables anys de ma existència!

Vell y ab ayre de convent es lo edifici ahont se troba instalat l'Institut de Girona; mes la manera de funcionar de sas aulas y dependencias, lo material d'ensenyansa y las formas que allá hi revesteix pera impresionar al estudiant, son de lo més modern y adequat al objecte d'aquestos establiments. En las cátedras de Ciencias, en las de Agricultura y de Dibuíx, natural y lineal, hi abundan los elements necessaris pera assegurar y aumentar la utilitat de dits estudis. Recordo una notable colecció minera-

lógica, y altra de Zoología y de aparells de Física, veritablement dignas d'esment.

La biblioteca'm causá admiració; no sembla la de un Institut, sino la de una gran Universitat. Es tant rica en obras de consulta diaria, com en llibres monumentals y en documents bibliográfichs. Conté varis exemplars de la Biblia d'un valor extraordinari, antichs y moderns.

Per altra banda, l'ordre y lo arreglo de la biblioteca m'agradaren tant, que no trobantshi en aquella ocasió lo bibliotecari, vaig pregar al senyor d'Espona que'l felicites en nom de LA ILUSTRACIÓ, com també al Cos professional del Institut.

—Ho faré ab molt gust—va respondrem.—Lo bibliotecari es don Jaume Sagrera y Pijoan, catedrático del segon curs de llatí y castellá.

Apart de la biblioteca, hi há una sala de lectura, punt de reunió dels catedráticos, molt convenient pera estrenyer entre ells los llassos de companyerisme y ahont parlarem una estona ab lo ilustrat senyor Massa, encarregat de la classe de Retórica y Poética.

En la Memoria referent al curs de 1887 á 88, redactada per don Pau Civil y Vendrell, catedrático y secretari del Institut, y que per cert conté molt atinadas observacions endressadas als alumns y á sos pares; hi há un dato á favor de la dona: que entre'ls 225 alumnos que assistiren á las aulas de Dibuíx, comprés lo lineal y'l natural, hi havia 80 senyoretas.

En aquesta última classe, que's troba á càrrech del distingit artista don Alfons Gelabert, vaig contar fins á 33 models de la grandaria natural.

—Los ha regalat al Institut lo mateix senyor Gelabert—me digueren.

Y'm plau molt acabar ma ressenya consignat tal rasgo de generositat, després de dar las gracias al senyor d'Espona, á qual gelosa direcció é inteligencia deu l'Institut bona part de sa prosperitat.

* *

Hi há una cosa importantíssima á Girona, que pot oferirse com á model á las demás ciutats d'Espanya, y en la que cap més li passa la má per la cara; es lo ram de beneficencia y sanitat. Axís m'ho feu veure lo reputat apotecari don Antoni Pascual, encarregat de la farmacia y laborator del Hospital, acompanyantme á visitar dit establiment y l'Hospici.

—Y sab vosté per qué Girona marxa tant perfectament en aquest ram?—me deya aquell vetera gironí, ab lo bon humor que'l caracteriza.—Donchs per res més que per duas cosas: perque hi há quartos y bona voluntat. La Diputació ofereix recursos á mans desclosas pe'ls establiments, y en aquexos lo personal administratiu, lo metje y fins los últims dependents rivalisan en zel y sollicitud pe'l servey.

Y lo primer que feu, tot just arribarem al Hospital, després d'atrasessar un pati magnífich qual enllosat costá alguns milers de duros, fou conduhirme á la cuyna y á sas dependencias.

Lo espectacle era temptador. Marmitas y cassolas fumejavan, despertant la gana ab la farum de tanta avirám y carn y peix fresch (per suposat, res de bacallá), tot tant abundós, tant net y arreglat per personas tant grassas y llustrosas, que, á no reparar en las germanas, s'haguera esborrat de ma imaginació la idea del hospital, y hauria cregut que'm trobava en la cuyna d'un convent de frares ríchs, per exemple, d'aquells gerónims que eran la admiració y la enveja de nostres avis; idea en la que tot seguit m'hi refermaren las botas y ampollas de ví ranci arregleradas en lo celler del establiment.

Axís es que per més que abiat seguint nostra visita, vaig enterarme de la admirable asistencia en las salas y de sa ventilació y condicia, no vaig deixar de atribuir á la cuyna y fins al celler la major part de la influencia en los excelents resultats de

aquest hospital. Y axó ho saben los metjes més que ningú: que més de la meytat dels casos de malalties s'estalviarian ab una bona alimentació; per sopusat, sens abusos.

Tinch á la vista los ben ordenats datos estadístichs que's referexen al Hospital y al Hospici, y que dech á la atenció de don Lluís de Marlés, digne administrador d'abdos establiments.

En un espay de tres anys, de 1887 á 1889, ingresaren en lo Hospital de Girona 1.851 homes y 1.063 donas, y en sortiren 1.535 dels primers y 1.102 de las segonas, advertint que en aquest compte no hi van inclosos los boijos, que tenen un departament especial. Lo terme mitj de la mortalitat en aqueix período fou la de un 15 per 100, no cotanthi tampoch als vessánichs. Entre aquests, dit terme mitj no passá de un 9 per 100. Segons la nota de gastos, lo valor de cada estada de malalt resulta d'una mica més d'una pesseta. Bastan aquestos datos pera lo elogi del Hospital. Y deu consignarse que allí, tant lo personal administratiu, com lo facultatiu, hi há entrat enterament per oposició, que tots los aliments son de la millor qualitat, adquirits en subasta ó per concurs, á plech tancat y ab exposició de mostrás. Tota la carn hi entra per caps sencers, á excepció de la de bou.

Además del conjunt, m'admiraren alguns detalls, com la magnífica sala pera operacions de cirugia, ab un arsenal d'instruments de lo més complert y modern que ha produhit la Ciencia; la farmacia y lo laborator provehits tant al engros, que no hi falta res. Hi vaig veure admirables fogons construhits á proba de bomba, y segons me digueren, ab arreglo á un model dibuxat per lo senyor Pascual, lo apotecari. Y per últim, va cridar-mhi la atenció un alambich doble, tant admirablement ben fet, ab tan ben combinadas funcions, que no'n recordo cap que li passi al devant.

—¿Quí es son autor?—vaig preguntar.

—Un vehí de Girona—me respongueren.—Aquest magnífich alambich fou construhit per don Manel Brásés, successor de Barrasetas, que té son taller en lo carrer de Ballesterías, y qual reputació li val encárrechs de feyna fins de fora de la provincia.

* *

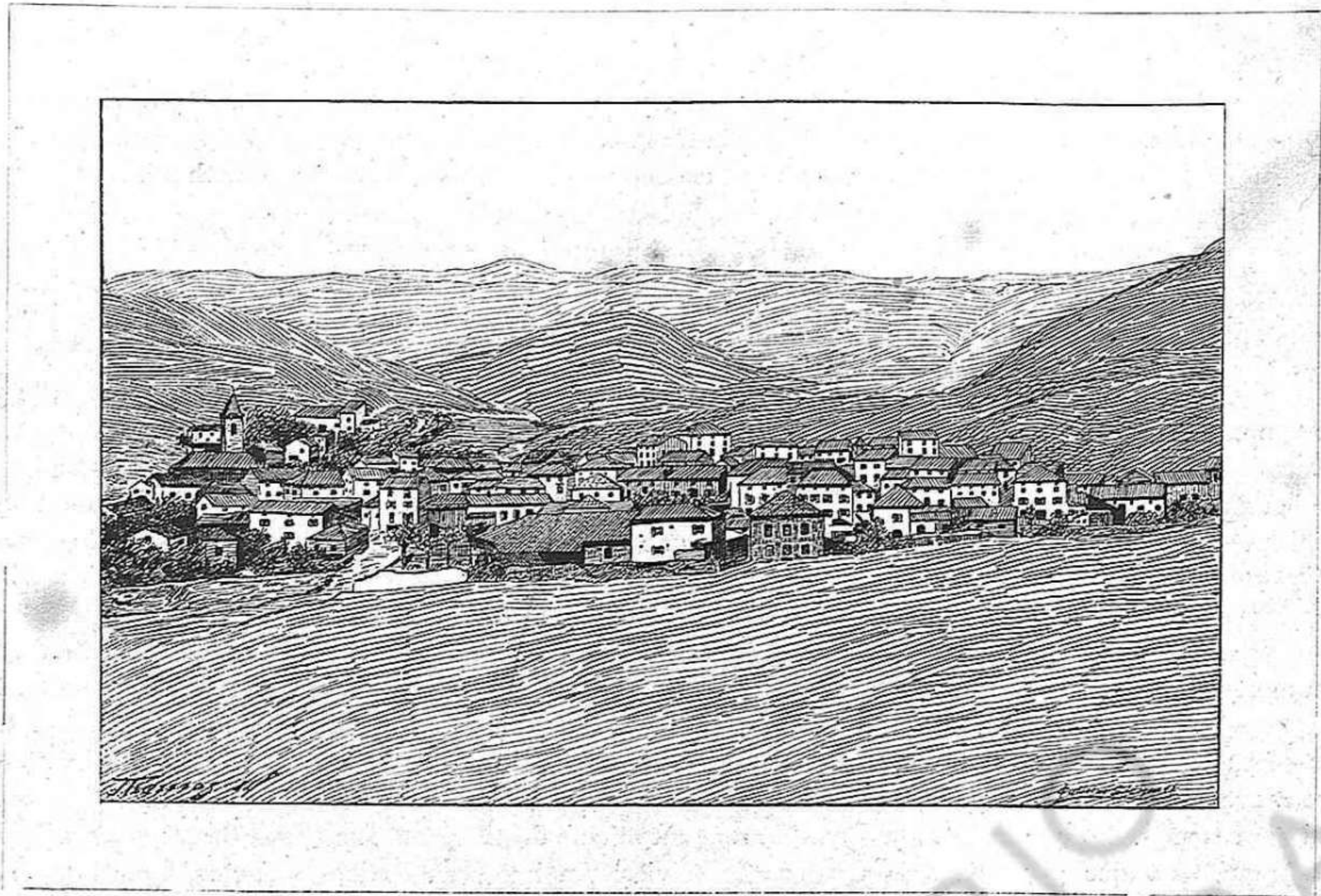
A un altre passeig de Girona's troba'l poble de Santa Eugenia, arrancant de la hermosa carretera que talla en ángul dret la vía férrea.

Sabent que donan vida á dit poble unas famosas fábricas de filats y retorts de cotó, vaig anarhi una tarde, y encara que no tinguí temps sino per visitar-ne duas ab la detenció deguda, ab axó'n tinguí prou pera lo estudi que m'havía proposat y pera ferme idea de la importancia d'aquest ram.

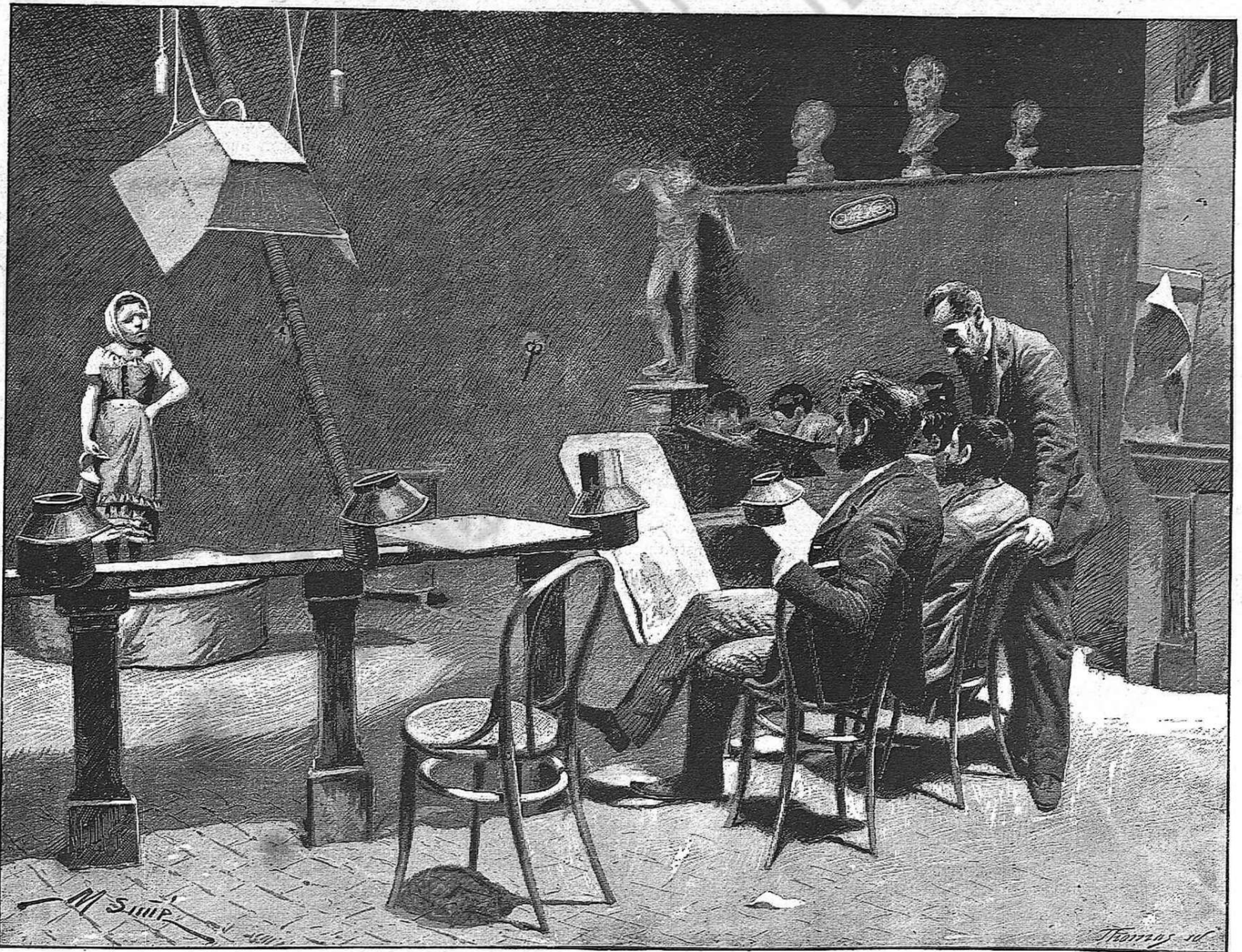
En fan una la que figura baix la rahó social de *Fill de Francisco Vilardell y Companyia* que consta de duas grans dependencias, ó millor dit, de duas fábricas distintas: una pera la preparació y l'altra pera la filatura, fent además cintas de cotó y de fil.

La forsa motriu que las empeny prové de la corrent del Ter, y entre abduas comptan ab unas 6.000 puas. La elaboració no dexa res á desitjar, puig lo malaguanyat don Francisco Vilardell, ab una activitat incansable y gran inteligencia, axecá á dita fábrica al més alt nivell que han alcansat las de sa mena, tant aquí com al Extranjer, y son digne fill don Jascinto, jove é ilustrat enginyer, sab segurament sostenir sa reputació. Entre'ls excelents productes de dita fábrica, que s'exportan tant á Ultramar, com se colocan en los mercats del país, hi he vist fils desde'l número 16 fins al 40.

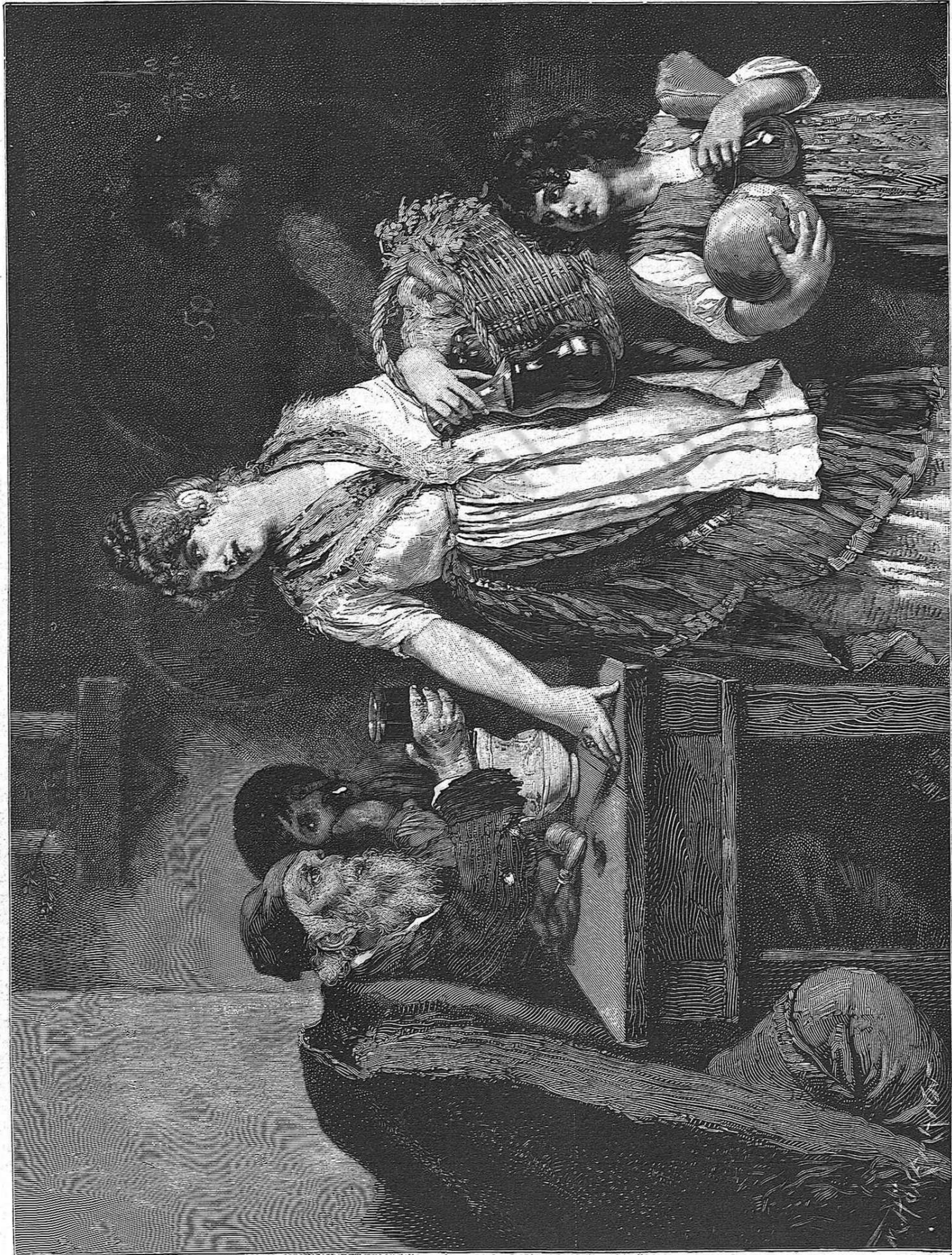
També hi vaig visitar la reputada fábrica de don Jaume Ferrer y Cabanas. M'acompanyava son director, don Joan Perchés, que ab sa probada competencia en aquesta fabricació y ab son carácter servicial, facilitá molt ma tasca de observador y cronista de la industria, posantme abiat al corrent del conjunt

VISTA DE SELLAGOSA (CERDANYA FRANCESA), PER J. SUBIETAS-LLEOPART.

SABADELL. LA ACADEMIA DE BELLAS ARTS, PER M. SUÑÉ.

DONA Y VI ENGANYAN L'HOMME SABI, QUADRO DE M. HONEMANN.

y dels detalls d'aquella fàbrica, en que no'm sorpren-
gué menys l'ordre entre'ls operaris que la encerta-
da distribució del treball. Compta además ab mate-
rial molt bo, y axís resultan uns productes que tenen
sempre sortida assegurada en tots los mercats.

Fins á un altre día.

L. GARCÍA DEL REAL.

PREGUERA

Dígam: ¿Quin màgich encis
dus en tos ulls amagat,
que tant bon punt s'han topat
nostres esguarts, d'improvís
m'he sentit tot trasmudat?

¿Què es axò que sento jo,
que dona á mon pit caló'
é hi fa brollar vius afanys,
cor somni de als divuyt anys
bressolat per la ilusió?

¡Somni!... ¡Ilusió!... ¿No era ahir
quan se varen esvanir,
que vaig malehí als darrés
y vaig jurá en lo avenir
no cobejarne cap més?

¿No estich prou escarmentat
per tornar á lo passat
quan me'n trobo tan retret?...
¿Cóm me torno? ¿Què s'ha fet
ma forsa de voluntat?

Vaig jurar per tots los deus
no vinclarm' may més als peus
d'una dona. ¿Y pe'ls meus mals,
m'haurán fet jurar en fals
aquests traydors esguarts teus?

¡Una dona!... Foch y glas,
tot ensemps, negació al pas,
ja huracá, ja ventijol,
¡llot ensemps qu'or de gresol!...
¡Una dona!... ¿Qui'n fa cas?

Vesten.... lluny, no'm miris més
(mare meva si hi tornés).
lluny la cadena d'esclau,
ben lluny. ¿Y què? Aqueixa pau
de que goso no val res?

Mes no.... atúrat per pietat.
¡Bon Deu!, ¿de què soch format?
Feu que'm miri sens recel
y'm vulga, sía infern ò cel
lo que ab sos ulls m'ha ensenyat.

JOAN DURÁN Y ESPANYA.

CINCH DIAS A TRAVÉS

DELS ALBERES, LO ROSSELLÓ Y LA CERDANYA.

(Continuació)

Exint del poble, agafem la carretera que, s'eguint
la vessant N. de la estribació dels Alberes, condu-
heix al coll de Portús y al poble de aqueix nom.
Aquesta carretera, ben ideada y conservada com
s'acostuma á França, feta per los propietaris de la
encontrada, corre per la vessant esquerra de la *vall*
de Roma. A cosa de mitx camí s'hi troba la *Font*
Rubiada (Rovellada), qual aygua té un pronuncia-
díssim sabor de ferro, degut als silicats ferruginosos
que conté lo gneiss de la montanya. Vuyt minuts
després se'ns presenta de sobte la carretera real per
la que comunican abduas nacions, y tot seguit á la
esquerra, lo poble del Portús.

Se troba aquest en lo coll del mateix nom, format
de gneiss d'estructura glandulosa y ullada, y son

principal carrer es la carretera internacional, espa-
nyola fins al coll, en lo qual está situada la frontera;
per tant, desde'l punt mateix en que comensa la
vessant oposada, lo carrer pertany á la nació vehina.
Resulta, donchs, de la situació de aquest poble, que
forma duas poblacions en un sol conjunt, del tot
separadas, ja que pertanyen, no sols á municipis y á
parroquias, sinó també á nacions distintas. Damunt
mateix, al O., hi há un turonet en qual cim está
edificat lo conegut castell de *Bellegarde*, ovirantsen
un altre á major distancia.

Nos trobem al entrar en lo Portús contrariats
com á Banyuls de la Marenda, ço es, ab la festa
major de la població francesa, lo que'ns priva de fer
nit allí, segons teníam projectat. La plassa, situada
junt al mateix coll, está guarnida pera tal objecte
ab guirnaldas de vert fullatje, fanals xinescos, ga-
llardets y lo indispensable tablado, disposat ab la
senzillès dels pobles rurals de la encontrada. La
música toca aquí també los típichs balls del país, ab
los intruments que produhexen un só no menos ca-
racterístich.

Aprofitem la ocasió de la sortida immediata de un
cotxet que conduheix la correspondencia, pera anar
á sopar y á dormir en lo renombrat establiment bal-
neari del Bulú, emplantat en lo terme de la població
de aquest nom. Sortim á las set del Portús per la
carretera que passa primer sobre lo gneiss y més
avall sobre las llicorellas doblegadas, que no'ns dex-
an encara quan la llum del día ha desaparegut
completament; però que veyem de nou l'ensendemá
matí en lo establiment balneari que hi está edificat
demunt. Al cap de un'hora, ço es, á las vuyt toca-
das, entrem en los banys del Bulú, havent fet molta
via lo carruatge, á causa de la pendent del camí.

Nos hostatjem, donchs, en lo establiment, hont
nos servexen un confortable sopar, en que no hi
falta la tant celebrada aygua sortint de la mare de
la font. Aquest'aygua es en extrem espumosa, de
manera que, barrejada ab lo ví, presenta lo aspecte
de nostras carbòniques.

La felís contrarietat de trobarnos ab la festa major
en lo Portús, nos ha proporcionat segurament més
tranquil·litat y benestar. Y en efecte, la concurrència
de banyistas en aquest moment es escassa; trobem
bon aliment pera nostres cossos, fatigats de la llarga
y penosa jornada que ha durat desde las cinch del
matí; l'aygua, per sa composició y propietats, es la
més á propòsit pera neutralisar nostre acalorament,
degut sobre tot á la sobtada ascensió feta en lo cor-
del día al pich més alt dels Alberes, y per fi, las ha-
bitacions, disposadas ab la comoditat que requere-
xen los punts hont molts malalts van á buscarhi re-
mey.

IER DE SETEMBRE.—*Del Bulú á Amélie-les-Bains.*
—*D'Amélie á Millás pe'l mateix Bulú y Thuir.*

La jornada de avuy será molt llarga, puig la des-
tinem principalment á recórrer lo terciari del Ros-
selló; lo seguirem, per tant, en lo sentit de S. E. á
N. O., ò sía desde lo Bulú á Amélie-les-Bains, y des-
prés desde aquí, passant per lo poble del Bulú y
per Thuir, lo atravessarem de S. á N., fins á Millás,
hont hi há lo jaciment més important de fòssils
pliocenos del Rosselló, tant per sa riquesa, com per
sa varietat.

Sortim, per tant, á las cinch horas trenta minuts
del matí, en un break que havem llogat per tot lo
día. No tardem en arribar prop del riu Tech, hont
hi há un llarch pont sospès, de la major elegancia.
La carretera es excelent, ab arbres á cada costat,
animada aquest día per gran nombre de carruatges
de tota mena, uns conduhint banyistas dels establi-
ments de la encontrada, altres gent del país que
acut á la fira del Bulú, que avuy se celebra.

Dexem á la esquerra Ceret, fins arriba lo plio-
ceno marú de aquesta vall, passant junt al renom-
brat pont romá de un sol arch, que té 45 metres de

amplada per 29 de alsada y conduheix á dita vila,
lo qual, com molts altres de l'època, creu lo vulgo
esser edificat per lo diable. Prop de aquest s'en está
construhint un altre, destinat á la vía fèrrea que
pera anar á Amélie y altres punts per allí deu pas-
sar. Fins á aquest pont continuem veyent lo terreno
terciari que ja trobarem al sortir del establiment.
Seguim la carretera fins á Amélie, y en ella, al dexar
lo terciari, se'ns presentan las llicorellas cristallinas,
verticals ò al menys molt axecadas, doblegadas, de
las quals están formats la major part dels Alberes, y
que continúan encara á Amélie, si bé es veritat que's
troban demunt d'ellas en los encontorns de aquest
poble dipòsits de calissas secundarias que s'explotan
pera la fabricació de la cal.

Son las vuyt quan arribem á Amélie. Al entrar
al poble, veyem á la esquerra de la carretera lo
grandiós lloch destinat al restabliment de la salut
dels militars, del qual parlarem un poch més en-
devant. La major importancia de la població d'Amé-
lie, situada entre lo Tech y un de sos afluents, lo
Mondony, la deu á las ayguas medicinals que allí
brollan, las quals atrauhen una afluencia no escassa
de forasters que van á curarse de llurs dolencias.
Pot esmentarse lo establiment antich, ab sa sala de
banys, anomenat *Termes romanes*, hont s'hi sent la
olor sulhídrica, y á la sortida del mateix la font ab
dos brochs, per un dels quals raja aygua calenta y
per l'altre l'aygua freda. Lo segon establiment, més
en gran, dit d'En Pujade, está situat junt al barranch,
molt estret y fondo, hont las rocas forman un bonich
saltant; aqueix torrent se atravessa per un pont. La
disposició del terreno y del establiment recorda la
del balneari d'En Rius, á Caldas de Montbuy.

Atravessèm lo elegant pont de tres archs prece-
dit de un viaducte, y'ns trasladem al establiment de
salut dels militars, qu'es una maravella en son gè-
nero. Aquest establiment, lo més gran de França,
puig que pot rebre 480 malalts, té una superfície
de sis hectáreas y está adornat d'hermosos jardins,
que li donan l'aspecte de un parch espayós y ben
disposat. L'assortexen las ayguas thermals, que ve-
nen de 376 metres de distancia, guanyant una al-
tura de 27 metres, sens que perdin cap de llurs pro-
pietats.

Abans de la una hora de la tarde sortim de aquest
poble, tornant á recórrer una gran part del camí per
ahont havem vingut, desviantnos d'ell abans d'arri-
bar al establiment del Bulú per anar directament á
la població. Allí nos trobem per dissort ab un con-
tratemp conssemblant, però pitxor, que la festa de
Banyuls. Es día de fira, com nos ho ha indicat ja lo
moviment qu'en las carreteras havem estat obser-
vant. Farèm gracia de parlar de la animació propia
de aquestos pobles en los días de llur fira. A causa
de aquesta, lo conductor de nostre break, per gust
ò per conveniencia, ab la escusa de que se havia de
descansar un rato, desaparegué per entremix del
bullici y nos dexá, sens que fos possible trobarlo
fins després de un parell d'horas. No hi há per qué
dir que'ns lamentavam no poch del temps preciós
que'ns feya perdre, en vista de lo molt qu'encara
havíam de córrer durant lo que faltava de la jor-
nada. Nos quedá donchs temps sobrat pera veurer
la iglesia, edificada per los Templaris en lo sigle XII,
en qual frontis, de marbre blanch, s'hi veuhen re-
lleus que representan las primeras escenas de la
vida de Jesús. Per fi, poch abans de las tres horas
lo trobem, y no'ns costá poch ni gayre arrancar-lo
de aquell punt, que semblava tenia per ell una atrac-
ció irresistible.

A las tres nos posém de nou en marxa, seguint
la carretera real que d'Espanya conduheix á Per-
pinyá. Lo terreno per hont passa es plioceno, prin-
cipalment lacustre, alternant ab alguns dipòsits ma-
rins. A dreya y esquerra s'observan turons de poca
elevació, denominats *aspres* en lo país, segons ha-
vem ja dit, parecuts als de nostre Vallès, originals
per l'acció erosiva de las ayguas. A causa de la

premura del temps, no podem deturarnos á explorar lo jaciment fossilífero de Banyuls dels Aspres, població que's troba entre lo Bulú y Vilamolaca, cap á la dreta de la carretera, jaciment clássich per l'abundancia y varietat d'especies allí recullidas per M. Companyo, de las que fá esment en sa *Hist. nat. du dép. des Pyr. Orient.*, y recentment per lo malhaurat M. F. Fontannes en sa monumental obra sobre moluscos pliocenos de la conca del Ródano y del Rosselló.

JAUME ALMERA, *Pbre.*
ARTUR BOFILL.

(Seguirá.)

REVISTA DE TEATRES

Ha tornat á obrirse lo teatre Catalá (Romea) ab lo *sainete* castellá *Creced y multiplicaos*. Las llistas de companyia qu'he tingut ocasió de llegir demostren una gran heterogeneitat, y per altra part, la llista d'obras que l'Empresa té en cartera m'ha posat en gran confusió, donchs qu'en ella hi figuran vint y quatre obras en cartera, entre dramas, comedias y pessas, y en la llista d'autors s'hi llegexen vint y vuyt noms d'autors. Si s'afeigeix á axò que de las obras anunciadas n'hi han al menos set de don Frederich Soler, trobarem qu'entre vint y set autors sols han presentat disset obras pera representar. No faig cap comentari; però suplico á mos lectors que á fi de temporada consultin las

obras estrenadas ab las anunciadas, y se fixin ab los noms dels autors.

Molt al revés d'axò (y no tracto d'establir comparacions) ha fet la nova Empresa del teatre Catalá instalat en Novedades, donchs que dessota del títol de cada obra que té en cartera hi ha posat lo del autor corresponent, y així lo públich sab ja per endavant la veritat.

Las obras de roferma y decoració (que he visitat) se fan ab tota activitat, y no's necessita ésser gran profeta pera pronosticar que'l teatre de Novedades será després del Lírlich lo més elegant de Barcelona.

Axò, unit á la numerosa companyia qu'en ell hi actuará, fa esperar una bona campanya. No dexaré de parlar de la inauguració en ma vinenta Revista.

Dels altres teatres pocas novetats. Segueix la Duse en lo Principal fentse aplaudir de nostre públich, á qui ha fanatisat. Darrerament ha fet *La moglie di Claudio*, de Dumas, é *Il Barbiere di Siviglia*, de Beaumarchais, obtenint un éxit franch y esclatant.

Molt de públich y molt escullit acut á las representacions, lo qual constituheix un alicient pe'ls artistes y per totas aquellas personas que sols van als teatres més freqüentats ó ahont poden trobarshi més coneguts.

En lo Tívoli s'ha estrenat *Las tentaciones de San Antonio*, de Ruesga y Prieto, música de Chapi. L'argument es un poch escabrosó, y la major part dels xistes més escabrosos que l'argument. Fou ben rebuda la obra y molt ben despenyada.

També s'han estrenat *Amen ó el ilustre enfermo* y *El Arca de Noé*, sense que ni l'una ni l'altra se hajan remontat molt amunt.

Lo teatre Gayarre continúa ab *Gli Amanti*, *Gli Ugonotti* y *Lucrezia*, sense cap novetat per ara. Se ha fet lo benefici de la senyoreta Muñoz y una funció en obsequi á la incomparable Eleonora Duse.

En lo Circo Eqüestre seguexen las representacions de la pantomima *Don Juan de Serrallonga*, qu'está basada en lo drama del mateix nom que va escriure don Víctor Balaguer. Per cert que l'autor del arreglo mímich, senyor Guerra, ha estat molt acertat. No's podia pas traure més partit de lo que ell n'ha tret. Tant solsament al final s'ha permès rompre ab la veritat històrica, y ha fet que Serrallonga fos perdonat, ab qual motiu lo final de la pantomima ha sigut un ball general. Crech que té de donar molts entradas al Circo Eqüestre.

Lo teatre Lírlich ha donat los concerts Sarasate, que han sigut molt ben rebuts per nostres intel·ligents y artistas. Sarasate es lo mateix artista de sempre, y es un geni en son difícil art.

Per acabar. La Societat Euterpe va donar lo día de la Mercé lo darrer concert matinal de la temporada, ab una funció á benefici de son director lo mestre Goula (fill).

En dit concert s'estrená una nova pessa, *Lo Llobregat*, vals corejat del mestre Joan Goula (pare). En lo número del periòdich *El Eco de Euterpe* que va repartirshi, hi he llegit las explicacions que dona al públich la antiga Societat Coral pera justificarse dels cárrechs que podria ferli'l públich per no cantar pessas de son fundador Clavé. Es un assumpto que valdria més que'l públich no n'arribés á heure esment. *Peor es meneallo*, com deya Cervantes.

X.

Arthur Seyfarth, Koestritz Alemania.

Recompensas, Primeros premios, Diplomas, Medallas de Exposiciones de Estados y Sociedades.

El más importante ESTABLECIMIENTO de CRIA de los PERROS DE RAZA

para perros modernos de Lujo, Matamoros, de Salón, de Caza y Sport

Especialidades: Perros gigantes de Montañas, de Terra-Nova, de Mastiff, Dogos colosos de Alemania, Bouldogos, Mastines, Terriers, Caniches, Barbets, Mopses, Ratiers, Roquets, Gueneches, Perros de Damas, Perros de Caza, Perros de ganado, Braquiers, Bassets, etc., etc.

Excelentes referencias.—Casa recomendada por las personas más autorizadas en Kynologia; más de 10.000 cartas de agradecimiento.—Envío del Catálogo gratis y franco.—Album ilustrado, 50 Pfennige. 50 Razas distinguidas.—Exportaciones á todas las partes del mundo.—50 Razas distinguidas.

FERNET-BRANCA

Especialidad de BRANCA HERMANOS, Milán.

Grandes recompensas en las Exposiciones Internacionales.

El Fernet-Branca es el licor más higiénico conocido. Veinticinco años de éxito en Europa, América, Oriente y Africa; recomendado por los principes de la Medicina, y extendido su uso en los hospitales.

Efectos garantidos por los certificados de las autoridades, de los médicos, etc.

Representados por los Sres. Polli y Guglielmi.—Barcelona.

Concessionaris per l'América del Sud: C. T. Hofer é Co.—Génova.

TALLERS D'EBANISTERIA Y DECORAT D'HABITACIONS DE **JOAN SANCHEZ**

Mobles d'art de totas épocas y estils, y mobles económicos de fantasia y capritxo.

Catalaner 133 y 135, entre'l de Mallorca y Provensa

BARCELONA

VERDADEROS GRANOS DE SALUD DEL DR. FRANCK

Aperitivos, Estomacales, Purgantes, Depurativos

Contra la Falta de Apetito, el Estreñimiento, la Jaqueca, los Vahidos, Congestionnes, etc.

Dosis ordinaria: 1 á 3 granos

Noticia en cada caja

Erigir los Verdaderos en CAJAS AZULES con rótulo de 4 colores y el Sello azul de la Unión de los FABRICANTES.

Paris, farmacia Leroy y principales F^{as}

SERVEYS de la **Compañía Trasatlántica**

DE BARCELONA — OCTUBRE 1890 —

Línea de las Antillas, New-York y Veracruz:

Lo día 10, de Cádiz, á Puerto-Rico, Habana y Veracruz, lo vapor **ALFONSO XII**.

Aquest vapor sortirà de Barcelona'l 5.

No s'admet carga la vigilia de la sortida.

Lo día 20, de Santander, á Coruña, Puerto Rico, Habana y Veracruz, lo vapor **REINA MARIA CRISTINA**.

Lo día 30, de Cádiz, á las Palmas, Puerto-Rico, Habana y Veracruz, lo vapor

Línea de Colón: Lo día 15, de Vigo, á Puerto-Rico, Habana, Santiago de Cuba, La Guayra, Puerto-Cabello, S-bauilla, Cartagena y Colón, lo vapor **SAN AGUSTIN**.

Aquest vapor sortirà de Barcelona'l 8

No s'admet carga la vigilia de la sortida.

Línea de Filipinas: Lo día 17 de Barcelona, á Port-Said, Aden, Colombo, Singapoore y Manila, lo vapor **ISLA DE MINDANAO**.

No s'admet carga la vigilia de la sortida.

Línea de Buenos Aires: Lo día 1 de Noviembre, de Cádiz, á Sta. Cruz de Tenerife, Montevideo y Buenos Aires, lo vapor **CATALUÑA**.

Aquest vapor sortirà de Barcelona'l 27.

No s'admet carga la vigilia de la sortida.

Serveys d'África.—Línea del Marroch: Lo día 18, de Barcelona, á Málaga, Ceuta, Cádiz, Tánger, Larache, Rabat, Casablanca, Mazagán y Mogador, lo vapor **RABAT**.

Serveys de Tánger: De Cádiz á Tánger los dimenges, dimecres y divendres, y de Tánger á Cádiz los dilluns, dijous y dissabtes, lo vapor **TANGER**.

Per més informes, á Barcelona, los Srs. Ripol y Comp., plassa de Palacio, cantonada al carrer de la Marquesa.

VI DE TAULA

Collita particular de l'hisenda "INDIANO"

BALLESTÀ

PREMIAT

ab Medalla de Plata, en la Exposició Aragonesa de 1885 y Medalla d'or en la de Barcelona 1888

Preu: 50 céntims ampolla

BODEGA:

Plassa del Duch de Medinaceli, 6

BARCELONA

El mejor dentrífico mas agradable y sobre todo, mas Higienico:

Agua de Philippe

empleada con la **Odontalina**

PASTA DENTARIA, VERDADERO GARMIN DE LA BOCA

PARIS

HERMELIN, 24, r. d'Enghien

LIBRERÍA D' A. VERDAGUER

Venda de obras catalanas dels principals autors.

Suscripció á tots los periòdichs catalans, (Ilustracions, Revistas, Diaris).

Rambla del Mij, 5.—Barcelona

XINXETAS DE DOBLE SERVEY

MOLT CURIOSAS, MOLT BONICAS.

30 horas de bona claror ab olis dolents, y 4 días ab olis purs.

La capsa per 100 serveys: 25 céntims.

En totas las botigas á la menuda y COMISIONISTAS.

Naveau & C., 22, rue Dussoubs, Paris.

LIMPIEZA SIN RIVAL

!!! LO VIEJO SE VUELVE NUEVO !!!

PASTA BROOKE

(Marca MONO)

!!! HACE EL TRABAJO DE UN DIA EN UNA HORA !!!

Este maravilloso producto es indispensable para limpiar, fregar, frotar y pulir metales, mármol, puertas, ventanas, hules, barro, espejos, suelos, utensilios de cocina y demás objetos de toda casa, tienda, almacén ó buque. Limpia las manos grasientas ó manchadas

De venta: en todas las Droguerías.

Falta de Fuerzas

ANEMIA - CLOROSIS

EL HIERRO BRAVAIS

Ensayado por los mejores médicos del mundo, pasa inmediatamente á la economía sin causar desórdenes. Reconstituye y vuelve á dar á la sangre el color y vigor necesarios.

Cuidado con las falsificaciones y numerosas imitaciones.

Exigir la firma R. BRAVAIS, en rojo.

DEPÓSITO EN LAS PRINCIPALES FARMACIAS.

Por Mayor: 40 y 42, r. St-Lazare, Paris

PIESSE & LUBIN

Fabricantes de Perfumeria de todas cuantas flores exhalan fragancia

AROMAS DULCES

OPOPONAX LOXOTIS FRANGIPANNI PSIDIUM Y MIL OTRAS

Se vende en todas partes por los Perfumistas y Drogueros

2, New Bond Street Londres

Guárdese contra imitaciones! El legítimo está firmado *Piesse & Lubin*

Diputación, 356 BARCELONA

CHAS. MACINTOSH & Co.

Manchester (Inglaterra)

ORIGINALES INVENTORES Y FABRICANTES DE LA

GOMA ELÁSTICA

Y

TEJIDOS IMPERMEABLES

Talleres y depósito para España

Diputación, 356 - Barcelona

Catálogos á quien los solicite

Venta detall: LA VILLA DE PARÉ, Rambla Centro, 12

LO RAPIE D'UNA SABINA, DIBUIX DE JOSEPH BARRERA (1725).
(Copia dels famosos llibres de Passantias del Colegi d'Argenters de Barcelona).

LLIBRES REBUTS

Diccionario biográfico-bibliográfico de efemérides de músicos españoles, escrito y publicado por *Don Baltasar Saldoni y Remendo*. Segunda edición.

La acreditada casa editorial de la Viuda de Trilla é Isidro Torres ha comensat á publicar la segona edició d'aquesta obra, que tan interessant es per los que seguexen ab afició los estudis musicals en nostra pàtria. Las bonas condicions del text y grabats, axís com la baratura, le fan molt recomanable. Se suscriu á 2 rals lo quadern setmanal de 48 planas en 4.ta, regalantse láminas fototípicas que contenen nou retratos, cada una, de celebritats musicals.

Thallwor, poema en prosa, original de Manuel Lorenzo d'Ayot, de varias Academias extrangeras.—Un quadern de 16 planas en 8.va, 2 pessetas.

Comisión del Mapa geológico de España.—Havem rebut d'aquesta Comissió, dirigida per don Manuel Fernández de Castro, un folleto contenint l'estat dels treballs al acabar l'any 1887 y l'índex de las publicacions durant los anys 1873 á 1888, inclusiu. En lo mateix s'avisava que próximament sortiran las duas edicions del Mapa á escala de 1 per 400.000, y la del conjunt á la de 1 per 1.500.000, per medi de fullas.

La edició en 16 fullas costará 100 pessetas; la en 64 fullas, 50 pessetas, y la del mapa de conjunt, 12 pessetas.

Acompaña al folleto una fulla de mostra que conté la regió de Madrid, dividida per medi de diferents tintas en las diverses formacions geológicas.

L'incendi de Manresa, drama en tres actes y en vers, original de *M. Fius y Palá*. Havem rebut un exemplar d'aquest drama, estrenat en Manresa la nit del 4 d'agost de 1889. L'Ajuntament de dita ciutat ha costejat la edició del drama, que's ven á 2 pessetas.

AVÍS D'ADMINISTRACIÓ

Prequem als nostres abonats y corresponsals qu'están en descobert ab aquesta Administració, que's servescan posarse al corrent lo més aviat possible, si no volen sortir perjudicats en la rebuda del nostre periódich.

SALICILATS DE BISMUTO Y CERIO DE VIVAS PEREZ

Recomanats per la Real Academia de Medicina. Receptats per verdaderas eminencias d'Espanya y Ultramar.

Adoptats per Real Ordre per lo Ministeri de Marina, previ informe de la Junta Superior facultativa de Sanitat, **PERQUE CURAN INMEDIATAMENT, COM CAP ALTRE REMEY** empleat fins al dia, tota mena de vomits y diarreas: dels tísichs, dels vells, dels noys, cólera, tifus, disenterias, vomits de las criaturas y de las embarassadas, catarros y úlceras del estómach, piroxis ab erupes feitis. Cap remey ha alcansat dels metges y del públich tant favor per sos bons resultats com nostres

SALICILATS DE BISMUTO Y CERIO, que's venen en totas las farmacias d'Espanya, Ultramar y América del Sur

Cuidado ab las falsas fencions ó imitaciones, porque'ls altres no darán lo mateix resultat. Exigiu la firma y marca de garantía.

J. J. Vivas Perez

PREUS: En tota Espanya, la capsa gran, 3'50 ptas.; petita, 2 ptas.

Dipòsit general: Almeria, FARMACIA VIVAS PEREZ

desde hont se remetien á totas parts, enviant 75 céntims més per certificat.

AL EN GROS: Madrid: M. Garcia, Sociedad Ibero-Universal y J. Hernandez.—Barcelona: Societat Farmacéutica, Fills de J. Vidal y Ribas y Alomar y Uriach.—Havana: Lobé y Torralbas, farmacia y drogueria de José Sarrá.—Manila: D. Fabio Schuster.—Buenos Aires y Montevideo: en totas las principals farmacias.

En todas las Perfumerias y Peluquerias de Francia y del Extranjero.

La **VELOUTINE**

Polvo de Arroz especial

PREPARADO AL BISMUTO.

Por **CH. FAY**, Perfumista

9, Rue de la Paix, 9, PARIS

VICHY CATALA

AGUAS HIPERTERMALS, ACÍDULAS Y BICARBONATADAS, ALCALINAS Adoptadas per los Hospitals y receptadas per los metjes.

De incomparables resultats en las malaltias del Ventrell, dispesias ácidas, pítridas, flatulencias, gastrálgicas ó dolo osas, gastricisme per abusos d'aliments ó begudas; del Fetxe, congestions, cálculs, infarts crónichs; del Ronyó, pritis calculs de la Melsa; de la Próstata; inflamacions crónichs de la Matriz y esterilitat consegüent. Recomanadas en las anémias, per lo ferro que contenen. Lo mateix que en los dartos escrofulosos, en las reumatides, etc., etc. No tenen rival en la convalescencia de totas las malaltias en que hi haei pérdua d'apetit.

Premiadas en diferents Exposicions y ab Medalla d'Or en la universal de Barcelona, y en la de Nápolis (1884).

De venta en totas las farmacias, droguerias y depòsits d'ayguas

Representant general: Doctor D. LLUIS CLARAMUNT, Platería, 70, 2.^{on}. Barcelona

CALDAS DE MALAVELLA

183 LITROS PER MINUT

APARATO COMPRESIVO de A. BESLIER

Para la CURA radical de la **HERNIA OMBILICAL** de los Niños y Adultos

Sencillo, cómodo, muy fácil de aplicar, no incomodando y suprimiendo completamente toda clase de vendajes, vendas y cintas. Compone de rodajas sobrepuestas del **Espardrapo de Muerdago de Beslier**.

MODELO PEQUEÑO.....	(N.º 1) para niños:	7 cent. 1/2.
MODELO GRANDE.....	(N.º 2) para niños:	9 cent. 1/2.
MODELO SUPERIOR.....	(N.º 3) para adultos:	12 cent.
MODELO GRANDE SUPERIOR.....	(N.º 4) para adultos:	15 cent. 1/2.
MODELO GRANDE SUPERIOR.....	(N.º 5) para adultos:	20 cent.
MODELO GRANDE EXTRA SUPERIOR.....	(N.º 6) para adultos:	22 cent.

A. BESLIER, 13, Rue de Sévigné, PARIS